

Na osnovu člana 13. Zakona o principima lokalne samouprave u Federaciji Bosne i Hercegovine («Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine», broj 49/06) i člana 18. Statuta općine Jablanica («Službeni glasnik Općine Jablanica» broj:2/09), Općinsko vijeće Općine Jablanica na II (2) sjednici održanoj dana 20.12.2012.godine, donosi

ODLUKU

o donošenju Strategije razvoja kulture Općine Jablanica
za period 2013.- 2017. godina

Član 1.

Općinsko vijeće donosi Strategiju razvoja kulture Općine Jablanica za period 2013.- 2017. godina.

Sastavni dio ove Odluke je Strategija razvoja kulture Općine Jablanica za period 2013.- 2017. godina.

Član 2.

Ova Odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u “Službenom glasniku općine Jablanica”.

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Hercegovačko-neretvanski kanton
OPĆINA JABLANICA
OPĆINSKO VIJEĆE
Broj: 02-02-2694-5/12 – II
Jablanica, 20.12.2012.g.

PREDSJEDAVAJUĆI OV-a
Damir Šabanović, dipl.ecc

OPĆINA JABLANICA
OPĆINSKO VIJEĆE

**Strategija razvoja kulture općine Jablanica
za period 2013-2017.**

Jablanica, oktobar-novembar 2012. Godine

Sadržaj

U v o d.....	3
1. Kulturno-historijski kapital u BiH	4
2. Kulturni kapital u općini Jablanica	5
3. Kulturno-historijsko naslijeđe i arhitektonske posebnosti u općini Jablanica	6
3.1. Ostaci materijalne kulture	6
3.2. Ostaci nematerijalne kulture	7
3.3. Arhitektonsko naslijeđe.....	8
3.4. Prirodno naslijeđe	8
4. Historijat kulturnih dešavanja u Jablanici.....	8
5. Kulturna politika	11
6. Tržište i kultura	12
7. Programi i projekti u kulturi	12
8. Izdavaštvo i bibliotekarstvo u Jablanici.....	13
9. Omladinska (urbana) kultura	14
10. Likovna umjetnost i kiparstvo-vajarstvo u Jablanici	15
11. Međuopćinska saradnja u oblasti kulture.....	16
12. Analiza stanja subjekata kulture	17
12.1 Pregled kulturnih manifestacija i Jablaničkog ljeta 2006-2011.....	17
12.2 Pregled stanja resursa subjekata iz oblasti kulture (anketa).....	21
13. Analiza ankete građana.....	24
14. SWOT analiza.....	27
15. Vizija.....	28
16. Strateški ciljevi Strategije razvoja kulture općine Jablanica.....	28
17. Okvirni akcioni plan kulturnog razvoja za period od 2013- 2017. godine (Strateški ciljevi, razvojne mjere i projekti).....	29
18. Osnovna načela Strategije kulture	39
19. Prioriteti i akcioni program Strategije razvoja kulture općine Jablanica.....	39
20. Preduslovi za realizaciju Strategije razvoja kulture u općini Jablanica.....	41
21. Realizacija i nadzor nad provođenjem Strategije razvoja kulture općine Jablanica za period od 2013-2017. godine.	41

Uvod

Uvažavajući činjenicu da oblast kulture spada u nadležnost samoupravnog djelovanja Općine Jablanica s ciljem zadovoljenja potreba stanovništva u toj oblasti, Općinsko vijeće Jablanica je svojim zaključkom br: 02-02-888-12/11 –XXIV od 26.05.2011.godine utvrdilo da su osigurane dobre pretpostavke za rad organizacija i udruženja iz oblasti kulture, ali je potrebno daljnje unaprijeđenje kulturnog života naše lokalne zajednice uz podršku jedinstva u organizovanju udruženja iz oblasti kulture od kojih se očekuje da svoj rad u djelatnosti kulture organizuju i usmjeravaju u skladu sa potrebama stanovništva. Svojim zaključkom Općinsko vijeće je naložilo izradu Programa (Okvirnog dokumenta) kulturnog razvoja Općine Jablanica za period 2013-2017.godine koji će na sistematičan i objektivan način „izvršiti analizu potreba građana za kulturnim sadržajima, izvršiti „inventuru“ kapaciteta općine za organizovanje kulturnih sadržaja sa SWOT analizom, predložiti mjere kvalitativnog i kvanitativnog unaprijeđenja kulturnog života u općini, okvirni plan kulturnih sadržaja u Jablanici za programski period, predložiti mjere za podizanje nivoa programskih aktivnosti i opremljenosti ustanova kulture i podsticanja na otvaranje prema publici i širem kulturnom prostoru, predložiti mjere za zajedničko (sinergično) djelovanje javnog i nevladinog sektora, predložiti mjere za podršku razvoju kulturnog identiteta općine (čuvanje i prezentacija kulturne baštine, afirmacija kulturno-historijskih spomenika, podrška kulturnog amaterizma na osnovu programa i javnih konkursa, izrada suvenira), predložiti mjere podsticanja i podrške projektima nacionalne i međunarodne kulturne razmjene i saradnje radi afirmacije lokalne zajednice i uključivanja lokalnih stvaralaca u aktuelne domaće, evropske i svjetske kulturne trendove, kao i partnerstvo u staranju različitih kulturnih aktivnosti i programa“.

Na više radnih sastanaka članovi radnih grupa i podgrupa za kulturu dali su svoj puni doprinos, očekujući da dokument koji se predlaže, izazove ozbiljnu i dobronamjernu pažnju i interes svih onih koji mogu svojim odlukama „oživotvoriti“ ovaj dokument. Naravno, radna grupa za izradu dokumenta je u potpunosti svjesna da je u Strategiji iznešeno mnogo toga što se ne može riješiti „preko noći“, ali i uvjereni da je metod rada izrade dokumenta i njen sadržaj u potpunosti „životan“ i apsolutno moguć. Jedini preduslov je shvatanje ozbiljnosti zadatka koga smo se svi prihvatili i povjerenje u nosioce realizacije zadataka iz Strategije.

Radna grupa, u sastavu: Hamza Miralem, Murvat Zanin, Buturović Velida, Karić Omer, Kevrić Tafil, Halilhodžić Haris, Cero Ćamil, Ivković Said, Čilić Indira, Hamza Azra, Rahić Dijana i Dželilović Fahira, koja je neposredno radila na tekstu Strategije ističe ovom prilikom da je pisanje teksta i korištenje relevantnih izvora bilo otežano jer ne postoji uređena hronološka baza podataka, kao i dokumenti višeg nivoa na koje bi se priređivači teksta ugledali, tako da su podaci iznešeni u tekstu plod individualnih istraživanja, podataka od strane pojedinih subjekata i obrade poglavlja pojedinih članova podgrupa. Zbog toga su moguće situacije da su ispušteni pojedini kulturni zaposlenici ili neki događaji iz kulturne prošlosti za koje obrađivači nisu znali, pa se u to ime unaprijed ograđujemo i pozivamo sve da svoje dopune i priloge dostave kako bi mogli biti ugrađeni u tekst prilikom ažuriranja teksta strategije.

Razumjeti i prihvatiti ideju da je kultura nezaobilazna snaga za transformaciju društva u cjelini nije nimalo lako u situaciji kada ni pitanje kulturnih raznolikosti u našoj zemlji, entitetu i kantonu nije još suštinski postavljeno, jednako kao ni dijalog o dobrom upravljanju u kulturnoj politici, angažmanu civilnog društva, asocijacijama kulture i umjetnosti, nauke u interakciji s državnim institucijama i njenim strukturama, ili pak, o međuopćinskoj saradnji koja bi pomagala

promoviranje općine.

Zbog svega toga strategija kulturne politike općini Jablanica, koja bi bila u funkciji upotrebe svih raspoloživih resursa od finansijskih do stručnih i umjetničkih, postavlja se kao prioritetan zadatak s ciljem razvoja kulturnog kapitala radi postizanja glavnog dugoročnog cilja, a to je kulturno održivi razvoj. Ona bi tako markirala i zastupala ciljeve i instrumente razvoja kulture u općini Jablanica za dugoročno razdoblje, kulture u širem i kulture u užem smislu, institucija kulture, umjetnosti, kulturnog naslijeđa, kulturnih odnosa, te međusektorskog djelovanja. Kao takva, ona bi mogla biti dio razvojne politike naše općine ali i kantona, entiteta i zemlje koji će razmjenu i plasman proizvoda kulture i kulturne industrije prepoznati i kao područje interesantno za ulaganje i vlastiti razvoj.

Potrebno je razvijati svijest o kulturi, podsticati nove inicijative u institucionalnoj i subinstitucionalnoj sferi kulture, partnerstvo s drugim sektorima kao i međunarodna partnerstva. Intenzivirati, spajanjem ciljeva i sredstava, interes za kvalitetne vrijednosti i proizvode u institucionalnoj i vaninstitucionalnoj kulturi; dati podsticaj razvoju vrijednosti, očuvanju i vrednovanju kulturnog naslijeđa; te afirmirati zajednički karakter vrijednosti, ali i uz to da se istovremeno čuva i održava multikulturna raznolikost. Pored potrebe za podsticanjem razvoja kulturnih institucija-ustanova, potrebno je podsticati i udruženja građana u oblasti kulture kao i sva postojeća i buduća nacionalna društva.

Strategija kulturnog razvoja u okviru programskog budžetiranja i trezorskog poslovanja.

U skladu sa Memorandumom o razumijevanju između Općine Jablanica i Projekta upravne odgovornosti –GAP II u BiH, Općinski načelnik i GAP su usvojili Obim poslova za provođenje projektnih aktivnosti u općini Jablanica sa ciljem unaprijeđenja kapaciteta lokalne uprave u oblastima pružanja usluga građanima, upravljanja općinskim finansijama, prostornog uređenja, te uključivanja mladih u postupke donošenja odluka i postizanju rodne ravnopravnosti. Jedan od odabranih projekata je : „Podrška u programskom budžetiranju i upravljanju javnim rashodima“ na osnovu koga će se razviti akcioni plan za njegovu implementaciju, kako bi, u budeće, usvojeni budžeti sadržavali principe programskog budžeta za odabrane usluge. S tim u vezi, predložena Strategija kulturnog razvoja je koncipirana na način da pruža osnovu za uvođenje programskog budžetiranja u oblasti kulture.

1. Kulturno-historijski kapital u BiH

Kulturno-historijski kapital u našoj zemlji heterogen je u najboljem značenju te riječi, obuhvatajući kulturna dobra nastala u širokom rasponu od predhistorijskih i antičkih do srednjovjekovnih, osmanskih i modernih vremena. U njegovom nastanku, zahvaljujući geografskom položaju BiH, sudjelovale su četiri velike kulturno-civilizacijske “radionice”: mediteranska, srednjoevropska, bizantska i orijentalno-islamska. To je jedna od presudnih činjenica koja je djelovala na tok i sadržaj kulturnog razvitka Bosne i Hercegovine i bogatstvo formi njenog kulturno-historijskog naslijeđa. U svijetu koji se ubrzano globalizira namećući sistem vrijednosti koji ne pokazuje previše razumijevanja za tradicionalnu kulturu, ali istovremeno u svijetu koji sve više postaje svjestan potrebe očuvanja kulturnih vrijednosti stvaranih vjekovima, ovo bogatstvo kulturno-historijske baštine moglo bi postati jedna od

komparativnih prednosti male zemlje poput Bosne i Hercegovine.

Na prostoru Bosne i Hercegovine se dodirivalo i miješalo nekoliko civilizacijskih krugova, na njemu koegzistiraju tri religije sa zavidnim stepenom tolerancije i približavanja, bez asimilacijskih pretenzija integracije i stvaranja jedinstvenog kulturnog obrasca koji bi potirao razliku i posebnost svakog kulturnog individualiteta.

U Bosni i Hercegovini žive, osim tri konstitutivna naroda - Hrvata, Srba i Bošnjaka, i ostali, koji kroz svoje djelovanje predstavljaju najznačajniju potvrdu afirmaciji kultura različitosti, što je od neprocjenjive vrijednosti za razvoj interkulturalnog dijaloga i jačanje socijalne kohezije društva. Upravo zato posebnu pažnju u utvrđivanju strategije kulturne politike općine Jablanica treba posvetiti i djelovanju nacionalnih društava iz oblasti kulture. Trenutno egzistira samo jedno nacionalno prosvjetno društvo BZK „Preporod“ Jablanica.

2.Kulturni kapital u općini Jablanica

Osnovna karakteristika jablaničkog područja je multikulturalnost koja se prožimala kroz čitavu povijest. Sa svojim prirodnim položajem ali i kao rubno područje nekoliko interesnih sfera, Jablanica se razvijala isključivo kao heterogena zajednica u kojoj su njeni današnji (općinski) dijelovi imali kulturne, vjerske, jezičke i običajne karakteristike važećeg interesa i dominacije na tom području. Na području današnje općine Jablanica isplele su se niti ilirske, rimske, slavenske, srednjovjekovne bosanske crkve, osmanlijske, zapadno-hrišćanske i istočno-hrišćanske kulture. Svaka od ovih kultura, u većem ili manjem obimu, ostavila je svoj trag, svoj civilizacijski kod koji je uklesan u ovaj prostor ali koji je opet sa svoje strane često nevidljiv i nedostupan.

O načinu života i kulturnim posebnostima u najvećem dijelu (današnje) općine, nalazimo tragove u sidžilima prozorskih i konjičkih kadija (područje Doljana, Sovića, Slatine, Donje Rame, Ostrošca), u knjigama bosanskih franjevac fra Petar Bakula, fra Jeronima Vladića (Glogošnica, Doljana, Sovića, Slatine, Donje Rame), ali i u ontološkim studijama M. S. Filipovića, Dedijera, Milićevića i J. Mulića.

Slijedeće karakteristike pronalazimo uglavnom u putopisima i reportažama stranaca (iz sasvim različitih civilizacijsko-kulturoloških svijetova), koji su svoje mišljenje i sud o nama donosili nakon dan-dva boravka ili samo u proputovanju kroz Jablanicu. Ipak, i za tako kratko vrijeme, većina od njih je uočila nešto što Jablanicu razlikuje od drugih krajeva i tim posebnostima su posvetili nekoliko svojih reportaža:

- o neopisivo lijepoj prirodi,
- posebnosti kraja u kojem se bogumilstvo zadržalo najdulje,
- prostodušnost, mirnoća i gostoprinstvo stanovništva,
- o posebnosti „jablaničke žene“ ,
- o posebnosti kamenih hercegovačkih kuća,

3. Kulturno-historijsko naslijeđe i arhitektonske posebnosti u općini Jablanica

3.1. Ostaci materijalne kulture

Općina Jablanica obiluje značajnim resursima prirodne i kulturno historijske baštine. Na području općine Jablanica registrovani su objekti prirodnog naslijeđa: Rješenjem Zemaljskog zavoda za zaštitu spomenika kulture SR BiH, kao prirodne rijetkosti na području općine Jablanica proglašeni su klisura Prenja (1957.), Hajdučka Vrata kao spomenik prirode (1966.), Vrelo Perutac-Komadinovo vrelo (1954.)- potopljeni izvor Mliništak (1957.), potopljen mada se prema našoj procjeni nalazio stotinjak metara na teritoriju općine Mostar- u ukupnoj površini od 42 hektara. Potopljeni spomenici brisani su sa liste prirodnih rijetkosti.

Od istraženih i evidentiranih tragova ostataka kulturno-historijskog naslijeđa na području općine Jablanica od najstarijih početaka do danas bilježimo spomenike:

-iz metalnog doba - gradine (Stuparina- Dragan selo, Gradište- Ostrožac, Križ-Jablanica, gradina –Glogošnica, gradina i grad-Mrakovo);

-iz antičkog doba (ostaci rimskih građevina „villae rusticae“ na četiri lokaliteta nekadašnjeg Ostrošca te vrijedni ostaci kapitela i nadgrobne ploče- „stele“ koji se i danas čuvaju u Zemaljskom muzeju u Sarajevu, ostaci antičkih građevina u Donjem Paprasku i Žugličima-sve potopljene jablaničkim jezerom);

-iz perioda kasne antike i srednjeg vijeka (fortifikacija i grad – administrativno sjedište općine u koju su spadala sela Ostrožac, Radešine, Seljani, Ribići, Paprasko i Dobrigošće na kosi- brdu između Ribića i Ostrošca, “kula“ Hercega Stjepana Vukčića Kosače iz 1444.godine, na Borovcu, između Draganjske planine i Cetine, Gradac na ušću Rame u Neretvu- lokalitet sadašnjeg ostrva kod Jablaničke brane.

Srednjovjekovni stećci prema istraživanju koje je uradio Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode Mostar, a po zahtjevu općine Jablanica, 1984.godine izvršio je detaljno rekognosciranje terena i prikupio značajnu historijsku, tehničku i fotodokumentacionu građu putem koje se po prvi put došlo do potpunije evidencije, uvida u brojčano stanje objekata raznih vrsta i porijekla, stanja očuvanosti i stupnja dotrajlosti. Nakon izvršene inventarizacije utvrđeno je da je vrijednost i raznovrsnost spomeničkog fonda u poređenju sa ranijim saznanjima kao i podacima iz stručne literature mnogo veća, te je u potpunosti revidirano shvaćanje o broju i vrsti spomenika, što u konačnom nepobitno upućuje na zaključak da je jablanička oblast u srazmjeri prema uvjetima života kao i klimatskim uslovima u prošlosti, bila relativno dobro naseljena. Od svih spomenika najbrojniji su srednjovjekovni spomenici-stećci kojih je evidentirano 683 (271 ploča, 301 sanduk i 22 sljemenaka), na 42 lokaliteta: Djevor 20, Dobrigošće 45, Krstac 1, Glogošnica 4, Šanica 3, Donja Jablanica- od 10 stećaka preostala 2, Mrakovo 3, Ostrožac- 69 (64 potopljena, a 5 najljepših stećaka je preneseno u Konjic 1954.godine prije potapljanja jezera), Donje Paprasko 2, oba potopljena, Gornje Paprasko- Topalov greb 10-svi uništeni ili potonuli u zemlju, Čehari 12, Ravna 41-izgradnjom puta i privatnih kuća uništeno 8 stećaka, Rodići 2, Slatina 193 stećka, Šabančići 21, Zlate 3, Žugličići 17- svi potopljeni, Rama-Željeznička stanica, kod jablaničke brane, 7 stećaka i svi potopljeni, Dugo polje Blidinje-Risovac 150, Ponor Risovac 41, Risovac (kod groblja i kapele) 21 stećak, Doljani 25- 19 uništeno izgradnjom šumske kuće 1954.godine, na lokalitetu Vrcin greb, Sovići 101;

Prema spomenutom istraživanju Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode Mostar evidentirano je još 69 stećaka na šest lokaliteta u općini Jablanica koji su od 1945. godine do danas, uglavnom izgradnjom javnih objekata-akumulacionih jezera, komunikacija, infrastrukturnih objekata i sl. , te manjim brojem privatnih intervencija, uništeni.

-iz otomanskog perioda-„ Slatinska ćuprija“, most na jedan luk ispod sela Slatine preko Rame-potopljen Jablaničkim jezerom, Hadži Nezgodina kamena džamija u Doljanima uništena u posljednjem ratu i obnavlja se, Šaban –baša Živkovićeve džamija u Sovićima izgrađena prije 1844.godine-uništena u posljednjem ratu, Grob Dive Grabovčeve na Kedžari, Risovac;

-iz austrougarskog perioda ovalni kameni željeznički most u Glogošnici-najvećim dijelom potopljen Grabovičkim jezerom, u funkciji, destruiran i dograđivan betonom i asfaltom;

-novije doba, lokalitet i porušeni željeznički most preko Neretve, spomenik iz II. svjetskog rata- preostao jedan dio mosta, dok je drugi u Grabovičkom jezeru kao i drveni most koji je služio za prelaz i bio posebno atraktivan za posjetioce.

Kao što se iz naprijed iznešenog vidi, općina Jablanica raspolaže sa zavidnom kulturno-historijskom baštinom, koja iz razno-raznih razloga nije na pravi način valorizovana, a pitanje uništenih, devastiranih i ugroženih spomenika kulture nije dobilo svoju afirmaciju u momentu kad su se ti procesi odvijali. Mislimo da bi se odnos, prije svega nas Jablaničana prema svojoj baštini morao iz temelja promijeniti, te moramo smoći snage da zaštitimo (pa i da tražimo da nam se šteta za uništenje kulturne baštine nadoknadi) i afirmišemo svoju spomeničku baštinu koja nije, kao što se vidi, mala i zanemarljiva. Naprotiv.

Najkonkretnije korake dosada, u osiguranju zaštite kulturno historijskog nasljeđa, učinila je državna Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika koja je donijela Odluku da se Istorijsko područje-nekropola sa 150 stećaka, lokalitet Dugo polje, općina Jablanica (na sjednici održanoj od 20-26.januara 2004.godine), historijsko područje-nekropola sa 21 stećkom, lokalitet Ponor, općina Jablanica (na sjednici održanoj od 8-14.11.2005.godine) i historijsko područje-nekropola sa 41 stećkom, lokalitet Risovac, općina Jablanica (na sjednici održanoj od 8.-14.11.2005.godine) proglase nacionalnim spomenicima Bosne i Hercegovine. Odlukom od 7. do 13. jula 2009. godine historijsko područje – memorijalni kompleks Bitka za ranjenike na Neretvi u Jablanici proglašeno je nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine i Odlukom od 1. do 4. decembra 2009. godine, Grobljanska cjelina – Prahistorijski tumulusi, nekropole sa stećcima i nišanima u selu Sovići, općina Jablanica, proglašeni su nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine.

Oblasti kulturnog nasljeđa koje trebaju biti predmet budućih istraživanja i valorizacije:

3.2 Ostaci nematerijalne kulture

-folklor i narodni običaji, narodna predanja i legende (o Mijatu Tomiću, hajducima-harambašama, Divi Grabovčevoj, Iliji Šimiću itd.), sijela, prela, običaji čobana, dječije igre i igračke, mobe, načini pjevanja (ganga, bećarac...)

3.3. Arhitektonsko nasljeđe

-karakteristične kamene kuće (Šabančići, Krstac, i u ostalim selima), mezarja, krstače, groblja, spomenici-svih perioda, javne seoske i spomen česme (Lug, Podbrežje...) vodenice, mlinice (Dragan Selo...), stupe(draganji), male (prvobitne) elektrane, lokaliteti za sastajanje prilikom raznih proslava i datuma (Mlaka..), gradski trgovi (kao mogućnost i šansa, npr. "Partizansko groblje", Mlaka, kod kuće Vila, Trg oslobođenja, "Centralino skladište" itd...)

3.4. Prirodno naslijeđe

-izvorišta, pećine, vodopadi, jame, prirodne rijetkosti („Hajdučka vrata," Perutac itd...), prirodne pojave (npr. "šernjaci")

4. Historijat kulturnih dešavanja u Jablanici

Ozbiljnije tragove kulturnog života i organizovanja na području općine Jablanica bilježimo naposredno nakon Prvog svjetskog rata. Tačnije, 1920. godine u Jablanici i Ostrošcu sa radom je počela "Jugoslovenska muslimanska čitaonica" koja je imala veliki značaj u opismenjavanju stanovništva i širenju kulturnih i obrazovnih navika stanovništva, a okupljala je ne samo Muslimane-Bošnjake nego i pripadnike ostalih nacionalnosti. U to vrijeme je sa radom otpočela i Narodna čitaonica (biblioteka). Mada nema pouzdanih podataka kako je došlo do formiranja biblioteke, izvjesno je da su pokretači bili članovi i simpatizeri Muslimanskog dobrotvornog društva „Gajret". Dostupni dokumenti o najranijoj aktivnosti Gajreta u Jablanici datiraju od juna 1923. godine. Gajret je u Jablanici i Ostrošcu djelovao kroz više kulturno-prosvjetnih i sportskih sekcija, kao što su: dramska, muzička, pjevačka (horska), nogometna, šahovska i druge. U Gajretovoj dramskoj sekciji u Jablanici najaktivni su bili učenici i studenti. Rad Jugoslovenske muslimanske čitaonice, većim dijelom, se naslanjao na rad i aktivnost članova Gajreta. U Jablanici i Ostrošcu se 1931. godine formira „Sokolsko društvo".

Daljni razvoj kulturne djelatnosti na području općine Jablanica veže se za KUD „Pero Bilić" koje je osnovano 1947. godine i pod tim imenom djeluje sve do 1992. godine. U periodu 1975/76 godine, nakon nabavke novih instrumenata, KUD „Pero Bilić" dinamizira rad folklorne i dramske sekcije, a početkom osamdesetih na repertoar stavlja nove drame i radi u kontinuitetu sve do ratnih devedesetih godina. U toku rata Društvo je djelovalo smanjenim intenzitetom.

Nakon rata, 1995. godine, na temeljima KUD-a „Pero Bilić", osniva se KUD „Neretva" koje nastavlja njegovu tradiciju. U to vrijeme formirane su dramska, folklorna, muzička i likovna sekcija. U narednom periodu društvo je povremeno prestajalo sa radom zbog nedostatka nošnji i muzičke opreme koja je u toku rata uništena i dobrim dijelom otuđena. Nakon reorganizacije koja je uslijedila 2003. godine društvo je mnogo aktivnije i sada okuplja oko 200 redovnih članova različitih uzrasta.

Tokom 2006. godine formira se KUD „Prenj" sa sjedištem u Glogošnici čiji su programski ciljevi očuvanje kulturne baštine. Društvo trenutno broji preko stotinu članova. Godine 2009. godine formiran je KUD „Prijetelji" koje broji preko 120 članova, a djeluje u

sedam sekcija: folklorna, muzička, horska, dramska, poetsko-recitatorska, etno radionica i likovna. Istaknimo, da je po jablaničkim selima šezdesetih i sedamdesetih godina kulturni život bio veoma dinamičan. Mnogo neformalnih grupa, po okolnim selima, bavilo se pjevanjem, sviranjem i prezentacijom dramskih sadržaja kako na području općine tako i gostovanjima u susjednim mjestima. Ovi sadržaji su, u to vrijeme, bili praćeni i emitovani i od strane Radio Sarajeva, odnosno njihove emisije Selo-veselo. Neovisno o KUD-u, u Jablanici su održavane manifestacije „Smotra izvornog folklornog stvaralaštva” koje su bile takmičarskog karaktera. Na smotrama su odabirane najbolje tačke iz pojedinih sredina, a iste su predstavljale Jablanicu na manifestaciji „Zvuci sa kamena“ u Posušju.

Početak sedamdesetih godina bilježimo organizovanje, kasnije tradicionalne, smotre pjevača amatera „Glas Neretve“. Uporedo sa ovom manifestacijom organizuje se i Dječiji festival koji je bio takmičarskog karaktera. Ovaj festival svoj kontinuitet zadržava sve do ratne 1992. godine, a isti se ponovo organizira nakon rata.

U posljednjih nekoliko decenija snažan ton razvoju muzičke kulture u Jablanici davali su muzički pedagozi koji su djelovali u okviru Osnovne škole „Suljo Čilić“: Jakov Miljković-Njuko, Sergej Beljajev, Azra Ivković, Predrag –Peđa Dželilović, Aleksandra Balvanović... Ipak generacije učenika i nastavnika kao i građana Jablanice trajno će se sjećati pokojnog Njuka i rahmetli Azre koji su skoro čitav svoj životni i radni vijek proveli organizujući muzičke horove i šireći muzičku pismenost i kulturu na području općine Jablanica.

Krajem osamdesetih godina u Jablanici sa radom otpočinje i Kablovska televizija Jablanica koja postaje izuzetno važan segment promocije ukupnih društvenih dešavanja, te pruža idealnu priliku da se i kulturni tokovi i dešavanja na kvalitetan način prezentiraju građanima Jablanice. CATV Jablanica u kontinuitetu djeluje i danas uz stalna poboljšanja materijalno-tehničke i organizacione prirode (uvođenje radio programa i instaliranjem studijsko-tehničke opreme). Značajno je istaći da je za vrijeme rata osnovan list „Jablaničke ratne novine“- „Jaran” koji je u natežim vremenima bio „hroničar” ratnih dešavanja, ali i vid otpora agresiji na Jablanicu i BiH.

Kulturni život Jablanice do devedesetih godina upotpunjavale su i aktivnosti „Radničkog univerziteta“ Jablanica. „Radnički univerzitet“ je pravni nasljednik Kina „Neretva“, koje je svoj rad počeo pedesetih godina prošlog stoljeća. Najznačajnije aktivnosti Radničkog univerziteta bile su: puštanje kino predstava, kursevi (šnajderski, higijenski, stranih jezika), kućna radinost i otkup rukotvorina, koncerti, dramske predstave, monodrame i organizovanja novogodišnjih programa. Bitno je naglasiti da se dio aktivnosti Radničkog univerziteta provodio i u okolnim selima, a dio aktivnosti koje su zahtjevale veće kapacitete provedene su u saradnji sa Muzejom. Radnički univerzitet je djelovao u kontinuitetu sve do 1992. godine kada je realizovana posljednja projekcija filma. Za vrijeme rata prostorije su promijenile svoju namjenu i za to vrijeme u njima uglavnom borave izbjeglice.

Tek 2006. godine „Omladinski klub”, na vlastitu inicijativu, popravljajući opremu i počinje kontinuiranu prezentaciju filmova. U prostorijama koje pripadaju Kinu, trenutno, svoje aktivnosti provodi Omladinski klub „Pod istim suncem“. Aktivnosti Kluba su : različiti kursevi, radionice za djecu i mlade, pružanje internet usluga i dr. Na području općine Jablanica uspješno djeluje i „BZK Preporod” - Općinski odbor Jablanica koje realizira projekte: Škola stranih jezika, Muzička škola, Likovna kolonija, Mali šlager, Izložba slikara-amatera iz Jablanice, Veće sevdalinke, gostovanje književnika i dr.. Planirano je osnivanje Škole crtanja, ozvaničenje rada Muzičke škole u saradnji sa Kantonalnim ministarstvom obrazovanja, te formiranje gradskog ženskog hora. Kada je riječ o kulturnom životu Jablanice nezaobilazna i po mnogome

najznačajnija institucija je JU Muzej „Bitka za ranjenike na Neretvi“ sa sadržajima: Spomen park, Spomen obilježja „Bitka na Neretvi“, Partizansko groblje, postavke koje egzistiraju u Muzeju, eksponati, biblioteka i dr. Muzej „Bitka na Neretvi“ je otvoren 1978. godine u povodu 35-te godišnjice obilježavanja Bitke za ranjenike. Od otvaranja 1978. pa sve do 1997. godine Muzej „Bitka na Neretvi“ nalazio se u sastavu „Historijskog muzeja BiH“. Prijelazno Općinsko vijeće Jablanica je 17.10.1997. godine donijelo odluku o izdvajanju Muzeja „Bitka na Neretvi“ iz sastava Historijskog muzeja BiH Sarajevo, i osnivanju JU Muzej „Sjeverna Hercegovina“, koji je kasnije preimenovan u JU „Muzej Bitka za ranjenike na Neretvi“ Jablanica.

Bitno je napomenuti de je tokom rata Muzej prestao sa radom i da je pretrpio velika oštećenja i gubitak većeg dijela muzejske građe i eksponata. Učešćem Općine Jablanica u organizaciji obilježavanja 60-godišnjice Bitke na Neretvi veći dio prostora unutar zgrade i krov (preko 1.400m²) su sanirani čime je spriječeno dalje propadanje objekta. U prostorima koji se trenutno koriste egzistiraju tri različite postavke i to:

- postavka „Bitka na Neretvi“ (očekuje se da će u potpunosti biti obnovljena do maja 2013.godine, do obilježavanja 70-godišnjice Bitke na Neretvi);
- postavka 4. Korpusa AR BiH (postavka će biti premještena u Vojni uzej u zgradu „Konak“ u Mostaru);
- etnografska zbirka jablaničkog kraja („etno-kuća“ sa fundusom prikupljenih predmeta, strojeva i alatki koji oslikavaju jablaničku prošlost i našu kulturnu baštinu i tradiciju življenja na ovim prostorima);

Planovi menadžmenta Muzeja usmjereni su na razdvajanje ovih postavki u tri zasebna dijela unutar zgrade kao zasebne organizacione jedinice. Za ove aktivnosti neophodno je izdvojiti dodatna finasijska sredstva. Gradska biblioteka u Muzeju, sa fondom od oko 10.000 knjiga, je u nezadovoljavajućoj funkciji. Biblioteka sadrži nedovoljan broj naslova, posebno iz stručnih oblasti, a nedostaju i odgovarajući namještaj, računarska oprema i softver.

Na vanjskom dijelu nalazi se dio najznačajnijeg eksponata, porušeni željeznički most, čiji je dio metalne konstrukcije i drvenog prijelaza stradao nakon plavnoga vala. Za saniranje ovoga eksponata potrebna su značajna materijalna sredstva, a ako se ostavi u ovakvom stanju prijeti opasnost od potpunog urušavanja.

Kompleks Muzeja sadrži grandiozne i kapitalne objekte, terene i sadržaje velike vrijednosti, raspolaže arhivskom i muzejskom građom i pomovira jednu od najsjanijih i najhumanijih bitaka u ljudskoj historiji ratovanja, čuvenoj u svjetskim razmjerama, te predstavlja svjetsku atrakciju za historičare, istraživače, turiste, nastavno-naučne ekskurzije, a ima sve pretpostavke da postane centar kulturnih zbivanja prvenstveno za mlade. U cilju optimizacije iskorištenosti i stvarnih mogućnosti Komplexa urađen je Elaborat o mogućnostima uređenja i namjene Komplexa „Muzej Bitka na Neretvi“.

Uz spomenute subjekte kulture u Jablanici važno mjesto zauzimaju BZK „Preporod“ i Vijeće mladih Jablanica koji svojim kulturnim aktivnostima nastoje da održe kakav-takav nivo kulturnih dešavanja u Jablanici organizujući muzičke i likovne događaje.

Od marta 2010. godine počinje djelovati i Mala škola klavira (sada) u sklopu Međunarodnog centra za djecu i omladinu „Fortis“ koju pohađaju učenici osnovne i srednje škole u Jablanici prvo u Kino dvorani, a zatim u učionicama Osnovne škole i općinskim prostorijama. U srži rada Male škole klavira leži potpuna posvećenost muzičkom obrazovanju klasičnih kompozicija, zabavnih izvedbi i sevdalinki, te osnovnih elemenata ritma, melodije i harmonije. Završni ispit je ujedno i Svečani koncert polaznika koji je iz godine u godinu sve više posjećeniji.

Već tradicionalnom smatra se manifestacija. „Jablaničko ljeto” koja bogatstvom sadržaja privlači sve veću pažnju već nekoliko godina, a građani imaju priliku vidjeti i učestvovati u veoma interesantnim događajima kao što su veslački maraton, predstave, koncerti, vesela ulica, eko noć, škola plivanja i kanua, likovna kolonija, večer sevdalinki, smotra folklor, takmičenje pjevača amatera, mali šlager, rock maraton, turnir u malom nogometu i dr. Od pobrojanih dešavanja, kao najatraktivniji, izdvaja se Veslački maraton kao centralna manifestacija u kojoj dominira utrka tradicionalnih drvenih čamaca. Jablaničko ljeto je kulturno-sportska manifestacija od velikog značaja za općinu Jablanica, te sa tog aspekta zavređuje dodatni angažman na realizaciji kvalitativnih poboljšanja i medijske promocije.

Obzirom na veoma bogatu kulturnu tradiciju i raspoložive resurse Jablanicu je moguće profilirati u značajan kulturni centar, a uz veći angažman svih subjekata veoma brzo se mogu realizirati različiti sadržaji: smotre izvornog stvaralaštava, tradicionalne sportske igre, večeri poezije, umjetničke kolonije, izložbe revijalnog ili takmičarskog karaktera, te provedba kontinuiranih aktivnosti na očuvanju i zaštiti kulturno historijskih spomenika na čitavom području općine Jablanica. Također postoje uslovi za oživljavanje dramskog stvaralaštva, održavanje pozorišnih predstava, angažovanje profesionalnih dramskih grupa kao i organizovanje umjetničkih radionica.

5. Kulturna politika

U osnovi kulturne politike, kao skupa zakonskih i upravnih mehanizama koji pokreću i usmjeravaju upotrebu različitih resursa - finansijskih, fizičkih, političkih, umjetničkih, naučnih, obrazovnih i socijalnih – radi povećanja kulturnog kapitala bilo kog nivoa, a samim tim i općine, i utjecaja na oblikovanje kulturnog prostora, treba ugraditi načelo da kultura ne može više biti isključivo državno područje. Iako siromašne zemlje Istočne Evrope nastoje sačuvati izvjestan pokroviteljski odnos države prema kompletnoj kulturi, naročito prema stvaraocima i njihovim asocijacijama, ona se treba sve više oslanjati na kulturno tržište, kao podsticaj i mjerilo svoga razvoja. Ali, ona se također ne smije ni sasvim prepustiti hirovima tržišta i društvenim odnosima kakvi vladaju u zapadnim, liberalnim društvima. Kulturu u našoj zemlji treba posmatrati u njenom policentričnom funkcioniranju, ne zanemarujući njene relativno siromašne resurse, kako materijalne tako i ljudske. Ona treba slijediti tri osnovna principa razvoja modernih evropskih država: (a) dezentralizacija, (b) decentralizacija, (c) demokratizacija.

Na nivou države Bosne i Hercegovine donesena su tri zakona koji pokrivaju oblast kulture¹. Određen broj zakona su donijeli Republika Srpska, Federacija BiH i kantoni.

Usvajanjem zakona o kulturnom naslijeđu od značaja za Bosnu i Hercegovinu stvoriće se pretpostavke za rješenjima primjerenim našoj sredini i evropskim standardima, kao ogledna mogu poslužiti zakonska rješenja o ulozi privatnih vlasnika kulturnih dobara. Pritom treba imati u vidu činjenicu da još uvijek ne postoji zakon o vlasništvu u BiH, odnosno da još uvijek nije završen proces prelaska sa tzv. *društvenog vlasništva* na *privatno vlasništvo*. To znači da u ovom trenutku ne postoje kulturna dobra čiji vlasnik je država Bosna i Hercegovina, tako da su prava vlasništva raspoređena na općine, kantone, entitete, Distrikt Brčko i vjerske zajednice. Tek manjim dijelom su neka kulturna dobra prešla u privatno vlasništvo, ali je taj proces u “povoju”,

---

¹ Riječ je o Zakonu o autorskim i drugim srodnim pravima u Bosni i Hercegovini, Zakonu o zaštiti dobara koja su odlukama Komisije za zaštitu nacionalnih spomenika proglašena kao nacionalni spomenici Bosne i Hercegovine i Zakonu o Arhivu BiH.

a novi zakon bi mu trebao dati dodatni stimulans. Paralelno s ovim procesom trebalo bi precizirati u kojem su procentu danas kulturna dobra uopće u privatnom vlasništvu.²

Direktno povezana s ovom, jest činjenica da ne postoji *zakon o restituciji*, što koči privatnu inicijativu i odgađa propisivanje rješenja u oblasti zaštite kulturnih dobara, uključujući finansijske i druge mjere. Osim toga, ni starim Zakonom o zaštiti kulturnog naslijeđa iz 1985. godine pitanje prava i obaveza privatnih vlasnika kulturnih dobara nije detaljnije razrađeno. To znači da u ovom području, kao i u brojnim drugim, Bosna i Hercegovina kreće gotovo od nule.

Zakon bi trebao uvesti takve pravne i finansijske mjere koje vlasnike kulturnih dobara - fizičke i pravne osobe podjednako - podstiču u njihovom održavanju, obnavljanju, rekonstrukciji i rehabilitaciji, te stavljanju u edukativne i turističke svrhe s ciljem da kulturna baština Bosne i Hercegovine postane faktor razvoja.

6. Tržište i kultura

Umjetnost i kultura, jednako kao i ekonomija, ne poznaju granice. I ekonomija i kultura teže zajedničkom cilju, koji se sastoji u tome da se kvalitetom svoga proizvoda osvoji što veći broj potrošača, koji će se na izvjesno vrijeme učiniti "ovisnim" o njemu. Stoga, u koncipiranju strategije kulturne politike treba odgovoriti na pitanje: kako doći do proizvoda iz sfere kulture i umjetnosti koji će biti dobrodošao na vlastitom tržištu, a onda i van općine.

Da bi se taj cilj ostvario kultura sigurno ne može biti tretirana kao djelatnost potpuno ovisna o budžetu. Interes za produkciju istinskih kulturnih produkata i projekata mora se iznalaziti i u drugim, multifinansijskim načinima opstanka.

Imajući to u vidu trebalo bi u ovoj oblasti što prije pristupiti stvaranju preduvjeta i standarda za kvalitetno provođenje strategije kulturne politike.

7. Programi i projekti u kulturi

U uvjetima složene administrativne strukture koja želi svoju multikulturalnost iskoristiti kao bogatstvo u komunikaciji s okruženjem, veoma je bitno pitanje na koji način će se ostvarivati prava na korištenje sredstava iz budžeta, a koja su namjenjena za programe i projekte u kulturi (podršku projekata neformalnih umjetničkih grupa, institucija, javnih ustanova). Koje će tijelo procjenjivati programe i kulturne projekte od značaja za općinu Jablanica, hoće li to biti radna grupa Općinskog vijeća ili nezavisna komisija (Odbor) za razvoj u oblasti kulture, ili neko drugo tijelo; ko će biti članovi procjenjivačkog tijela i prema kakvom kriteriju će biti birani; kako će planirati potrebna sredstva na godišnjem nivou, pitanja su na koja treba dati rješenja koja bi doprinijela unapređenju, razvoju i promociji kulture i umjetnosti.

Da bi se birali najbolji programi ili projekti u kulturi u općini Jablanica, i u tom smislu adekvatno stimulirali, neophodno je onemogućiti utjecaj dnevne politike na rad „neovisne stručne komisije za kulturu“. Stimuliranje rada kulturnih ustanova, NVO i pojedinaca, putem sufinansiranja iz budžeta općine, treba uzeti kao korektivni faktor nedovoljnog ulaganja u

---

² Na osnovu popisa graditeljske baštine koji je 1986. obavio Savezni zavod za statistiku u Bosni i Hercegovini je "od ukupnog broja zaštićenih dobara njih 349 (48%) bilo u društvenom vlasništvu, 195 u vlasništvu tzv. građansko-pravnih lica, dok je samo 114 (15,8%) bilo u privatnom vlasništvu".

kulturu na nivou lokalne zajednice, ali i kao podsticaj njihovom razvoju i predstavljanju na međuopćinskom, entitetskom i državnom planu.

Programsko-projektnu dokumentaciju javnih ustanova i NVO u kulturi ili pojedinaca koji konkuriraju za sredstva iz budžeta općine treba da valoriziraju mješovite komisije sastavljene od stručnih lica iz određene oblasti kulture, čiji rad mora biti transparentan. Tenderi za programe i projekte u kulturi moraju biti blagovremeni, dorečeni i otvoreni za sve subjekte kulture.

8. Izdavaštvo i bibliotekarstvo u Jablanici

Putopisci koji su u svojim putopisima i reportažama sa kraja 19. i početka 20.stoljeća boravili ili su bili u proputovanju kroz Jablanicu i „oslikali“ prostor, ljude, običaje, arhitekturu, prirodne rijetkosti i posebnosti, drugim riječima ponudili su fragment Jablanice na način kako su je oni vidjeli, doživjeli, osjetili.

1. Artur Dž-Evans „Kroz Bosnu i Hercegovinu, peške tokom pobune augusta i septembra 1875“.
2. Maude M. HOLBACH „BOSNIA AND HERZEGOVINA -Lutanja“ 1908,
3. Friedrich Katzer „kartografi geolog
4. Roy Trevor „My Balkan tour“,
5. Šematizam fra Petra Bakule 1867. (Hercegovina prije sto godina ili Topografsko-historijski šematizam franjevačke kustodije i apostolskog vikarijata u Hercegovini),
6. H. C. Thompson „TURCI U ODLASKU-Utisci sa putovanja kroz Zapadni Balkan“,
7. Frances Kinsley Hutchinson, Chicago, 1909. „PUTOVANJE BALKANOM, Putevima Dalmacije, Crne Gore i Bosne i Hercegovine“,
8. Robert Munro, M.A., M.D., F.R.S.E. August 1894 „LUTANJA PO BOSNI I HERCEGOVINI I DALMACIJI,
9. Von Johann Roskiewicz, Leipzig und Wien F.A. Brockhaus, 1868, Studien über Bosnien und die Herzegovina,
10. Henrik Rener „HERCEG-BOSNOM UZDUŽ I POPRIJEKO“, Mitrovica 1900.
11. Otto Blau „Putovanja u Bosni i Herzegovini“,
12. Simo Trojanović „ BOSNA I HERCEGOVINA „BEOGRAD 1898.,
13. Midhat Šamić, Francuski putnici u Bosni i Hercegovini u XIX stoljeću (1836-1878) i njihovi utisci o njoj., „Veselin Masleša“ ,Sarajevo, 1981,

Izdavaštvo (nakon II svj.rata do danas)

14. LJUBO MIHIĆ, Neretva (Prenj, Čvrstica, Čabulja Vran, Ljubuša, Raduša, Makljen, Crvanj): priroda – čovjek – istorija, Mostar, 1985.
15. LJUBO. MIHIĆ, Planine Prenj i Čvrstica sa Boračkim jezerom – centri za rekreaciju, Jablanica, 1973.,
16. ADVAN HOZIĆ, „Jablanica u revolucionarnom i radničkom pokretu i NOB“
17. Grupa Autora (Karić, Malović, Dželilović, Ćosić) „Jablanica 100 godina školstva“ 2002.
18. Bećir Behrem „Čvrstica kamena tvrđava Hercegovine“,
19. Ante Šimić (Općina Jablanica u pokazateljima i zdravstvo Jablanice (2007.)

20. Ante Šimić (*Mlinovi i stupe za valjanje vunenog platna u Općini Jablanica*)

21. Ismeta Kadić (*Zbirka pjesama*)

22. Munira Đelmo „*Vatan*“

Bibliotekarstvo

Biblioteke:

1. Osnovna škola „Suljo Čilić“- broj knjiga 13243, broj naslova 2193;
2. Srednja škola-broj knjiga 5918, broj naslova 434;
3. BZK Preporod-broj naslova oko 650 ;
4. Muzej „Bitka za ranjenike na Neretvi“- oko 10.000 knjiga.

9. Omladinska (urbana) kultura

-Presjek stanja-

Za ovakav vid kulturnog djelovanja ne može se reći da u okvirima Jablanice ima izgrađenu tradiciju. Omasovljavanje broja sadržaja ovakvog tipa, te organizovaniji pristup ovim aktivnostima, kreće od 2000-te godine i veže se uglavnom uz rad OK „Pod istim suncem“, te „Vijeća mladih općine Jablanica“. Od tog perioda omladinska kultura u Jablanici hvata zamah i pokreću se brojni sadržaji i kulturne manifestacije. Za ovaj relativno kratak vremenski period stvoreni su solidni materijalno-tehnički preduslovi koji daju priliku mladima Jablanice da razvijaju i iskažu svoje kreativne potencijale. Također, Jablanica je stavljena na mapu omladinskih kulturnih dešavanja u zemlji i regionu i ugostila je brojne umjetnike koji su predstavili svoj rad. Ono što je također veoma bitno istaći je da su i brojni mladi Jablaničani svoj rad predstavili u drugim sredinama, te tako na najbolji način prezentovali svoj grad.

Pojam omladinske (urbane) kulture u općini Jablanica, veže se uz sljedeće sadržaje:

- a) Muzika koja podrazumjeva sljedeće žanrove: pop-rock, hip-hop, dance.

-Vijeće mladih je kroz svoj dosadašnji rad organizovalo oko 100 koncerata na kojima su nastupilo preko 400 umjetnika iz BiH ali i iz regiona. Posebna manifestacija je RM- DemoFest koji se održava već 7 godina i koji je postao prepoznat u širem regionu. Također, u prethodnom periodu Vijeće mladih i OK „Pod istim suncem“ (u daljnjem tekstu OKPIS) su zajedničkim snagama organizovali 5 kulturnih manifestacija.

Vijeće mladih je organizovalo niz sadržaja edukativnog karaktera kao što su škola gitare, škola bubnja, radionica za tehničare tona, te radionica za mlade bendove.

- b) Likovna umjetnost koja podrazumjeva oblasti savremene umjetnosti, grafite i fotografiju.

-Vijeće mladih u prethodnom periodu organizovalo je tri likovne radionice (crtanje grafita, tempera, akril) te niz izložbi umjetničkih radova, karikatura i fotografije.

- OKPIS je ponudio usluge organizacije raznih izložbi.

- c) Pozorište : razne predstave i performansi sa porukama za mlade.

-Vijeće mladih je u proteklom periodu bio organizator i partner u nekoliko odigranih pozorišnih predstava uglavnom za mlade. Predstave su igrane u prostorijama Vijeća i Kina. Predstave su bile profesionalnog i amaterskog karaktera. Također, u prethodnom periodu je djelovala dramska sekcija čiji rad je trenutno prekinut, ali se nadamo da će biti nastavljen u narednom periodu.

-OKPIS je također, organizovao u proteklom periodu pozorišne predstave za Jablaničane. Predstave su igrane u Kinu i na vanjskoj pozornici Muzeja. Tokom svog dosadašnjeg djelovanja, OKPIS je pokušao da poveća broj predstava i održavao je minimalno dvije tokom godine. Predstave su takođe bile profesionalnog i amaterskog karaktera.

d) Kino

Kino u Jablanici je počelo sa radom 1949. godine i od tada do danas ima svoj kontinuitet sa povremenim prekidima usljed objektivnih okolnosti. Nakon rata ozbiljniji rad počinje 2008. godine kada OKPIS pokreće prikazavanje filmova. Tokom godina rada obnavljena je oprema (stolice, ozvučenje, apartura) i prikazivani filmovi tokom zimskog perioda kada vlada najveće interesovanje za projekcije. U OKPIS-u prate trendove u filmskoj industriji i po općoj ocjeni ne zaostaju za velikim centrima. Namjera im je da u Jablanici otvore savremeno Kino sa 4 D projekcijama koje će pratiti svjetske trendove i biti samoodrživ projekat.

OKPIS je 2010. i 2011. godine organizovao edukacije za mlade iz oblasti filmske produkcije. Nakon ovih edukacija organizovan je internacionalni festival koji je imao antidiskriminacijski karakter.

e) Mala škola klavira

Počela je djelovati kao vannastavna aktivnost, ali potvrdilo se da, na zahtjev i želju mnoge jablaničke djece, može postati i prava mala škola. Okuplja djecu svih uzrasta : od predškolskog uzrasta do učenika srenje škole. Učenici imaju priliku da pokažu na zavšnom koncertu, Svečanom koncertu, svoj talenat i svoje znanje koje su stekli tokom čitave jedne školske godine. Žanrovi su primjereni svim uzrastima. Potpuna posvećenost leži u muzičkom obrazovanju klasičnih kompozicija, zabavnih izvedbi i sevdalinki. Ova manifestacija je značajna za razvoj kulturnog duha u općini Jablanica. Koncert je sve više posvećeniji i ušao u je u tradiciju ovog grada, a najveću podršku su i dali građani ove zajednice. Koncert je smišljen da svako može doći i u jednoj večeri čuti raznolik žanr muzike, od klasične muzike i poznatih svjetskih klasika, zatim pop hitova koji su obilježili značajan period do prave bosanske sevdalinke. Uz lokalne medije, a i medije iz BiH koji su ove godine zainteresovani za ovaj koncert, ova manifestacija bi mogla postati i nešto više. Glavni cilj je promocija samih učenika i onoga što su naučili u toku godine kao i to da se javnost upozna više o radu Male škole klavira, a planira se otvoriti i ustanova kako bi škola bila upotpunjena, u punom smislu te riječi, te bi tada ova manifestacija dobila svoj puni značaj i promociju pravih malih akademika.

10. Likovna umjetnost i kiparstvo-vajarstvo u Jablanici

Svoju slikarsku i kiparsku „žed“ Jablanica je „gasila“ kroz individualne pokušaje slikarskih akademaca i likovnih pedagoga, zaljubljenika: Samije Ivković, Amire Torlaković, Rešada Osmanovića, Amira Makana, Marije Jung, Sene Zukić, Tafila Kevrića i drugih, koji su

svojim ličnim angažmanom održavali kakvu-takvu slikarsku scenu u Jablanici. Kiparstvom u Jablanici, bez obzira na preduslove, rijetko se ko bavio izuzev profesionalaca i afirmisanih međunarodnih umjetnika koji su u strukturi jablaničkog „gabra“ prepoznali, neprolaznost i ljepotu oblika, kakvu može da pruži samo naš kamen. Ivan Meštrović, Boško Štefner i drugi, su, najmanje u Jablanici, diljem prostora bivše države ostavili djela neprolazne umjetničke vrijednosti (spomenik na Avali, spomenik na Lovčenu itd).

Ovakvo stanje ozbiljne neorganizovanosti traje i do danas, izuzev što se interes za ove vidove umjetnosti umnogostručio, tako da poslije rata imamo pojavu velikog broja slikarapočetnika koji učešćem na raznim domaćim likovnim izložbama pokušavaju da skrenu pažnju na sebe i svoja djela. Taj zamah i energija naročito je rasplamsana u posljednje vrijeme pokretanjem dvije likovne radionice u kojima akademski slikari (Ibrahim Novalić i Vedo Mujak) pokušavaju da prenesu osnovno tehničko znanje polaznicima slikarskih škola. Postoje ozbiljne namjere da se u okviru jedne od ovih škola formira Udruženje likovnih umjetnika Jablanice, što će u svakom slučaju njihov rad podići na višu razinu.

BZK „Preporod“ iz Jablanice je aktivan na polju likovne umjetnosti od 1997.godine kroz organizovanje izlaganje dijela likovnih umjetnika u povodu značajnih datuma, organizovanje likovnih kolonija za mlađe uzraste i škole slikarstva za početnike.

Pojavom i afirmacijom slikara Hamdije Zahirovića, Gorana Ristića i Nihada Ćosića u oblasti slikarstva, te Edina Šćuka u kiparstvu, koju su postigli van prostora naše države, dokaz su ogromnog umjetničkog potencijala i kapitala jablaničkih ljudi, sa kojom općina Jablanica mora pod hitno uspostaviti ozbiljne korelacije u cilju uspostavljanja trajnijih i dugoročnijih veza i saradnje. Ličnim izjavama i „Pismom namjere“ od strane g-dina Edina Šćuka spomenuti umjetnici iskreno žele da se stave (konkretno) u funkciju kulturnog razvoja općine Jablanica. Do sada je njihova umjetnička vrijednost prepoznavana van prostora naše općine što se u budućnosti nikako ne bi smjelo dešavati. Identičan odnos saradnje i podršku za ozbiljan umjetnički rad treba pružiti svim nadarenim slikarima i kiparima u Jablanici čiji će se rad moći stručno i umjetnički valorizovati i čiji rad i aktivnosti mogu itekako biti u funkciji kulturnog razvoja općine Jablanica. Realna je pretpostavka da će se iz obilja interesanata i polaznika škola, uz stručnu pomoć, pojaviti još mnogo umjetnika čijim djelima će se stručna kritika diviti i van prostora naše općine.

Napomena uz ovo poglavlje: Obzirom da nema ozbiljnijeg pokušaja pisanja umjetničke hronologije u Jablanici, lako je moguće da mnogi ljudi koji su se bavili slikarstvom u prošlosti nisu spomenuti u gornjem tekstu. Zbog svega autori strategije kulture mole za razumjevanje, a naš pokušaj izrade ovog dokumenta je konkretan doprinos ozbiljnijem bavljenju umjetnošću u Jablanici.

11. Međuopćinska saradnja u oblasti kulture

Međuopćinsku kulturnu saradnju predstavljaju aktivnosti kojima se vrši razmjena i prezentiranje kulturne baštine i savremenog kulturnog i umjetničkog stvaralaštva općine Jablanica u svim oblastima kulture i umjetnosti, koja se realizira uglavnom u slijedećim oblicima i sadržajima: muzičkim koncertima, smotrama i festivalima; likovne izložbe ; izdavanje književnih, i drugih djela; festivali i takmičenja: muzički i dr.; gostovanja umjetnika, ansambala, horova, orkestara i sl.; ostale kulturne manifestacije (Smotre folklor, i sl.); učešće umjetnika i drugih stručnjaka iz oblasti kulture na stručnim skupovima koji se organiziraju u oblasti kulturnih djelatnosti.

12. Analiza stanja subjekata kulture

12.1 Pregled kulturnih manifestacija i Jablaničkog ljeta 2006-2011.

PREGLED KULTURNIH MANIFESTACIJA I JABLANIČKOG LJETA 2006-2011.								
Naziv manifestacije	Organizatori	Mjesto	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Dramska predstava	KUD „Prijatelji“ Jablanica,	Kino sala						April
Vesela ulica	O.K. „Pod istim suncem“ Jablanica	Općina Jablanica	01.07.- 07.07.	10.07.	01.07.- 10.07.	10.07	01.07.- 04.07.	01.04.- 04.07.
Praznik rada- budilica, kulturno zabavni program	KUD „Prijatelji“ Jablanica, KUD „Neretva“, KUD Prenj, Tavl klub "Jablanica", OOPrenj,	Općina Jablanica	01.05.	01.05.	01.05.	01.05.	01.05.	01.05.
Obilježavanje 68. godišnjice Bitke na Neretvi	OO Subnor, Vijeće mladih	Plato Muzeja	06.05.	maj	maj	maj	maj	08.05.- 09.05.
Jablanički dani zdrave hrane, ljekobilja i pčelarstva	Udruženje žena „MOST“ Jablanica Pčelarsko društvo „BAGREM“	Općina Jablanica						juni
Predstava na otvorenom	OKPIS	Plato Muzeja		29.08.	10.07.- 25.07.		17.07.	17.07.- 31.07.
Smotra folklor	KUD „Neretva“	Stadion malih sportova	05.08	20.07.	juli	juli	24.07.	23.07.
Glas Neretve	KUD „Neretva“	Stadion malih sportova	13.08.	17.08	avgust	avgust	31.07.	30.07.
Veslački maraton „Ismet Kovačević-Gagula“	Općina Jablanica, Omladins ki klub	Jablaničko jezero	06.08.	01.08.	avgust	avgust	31.7.	30.07.
Svečani koncert	KUD „Neretva“	O.Š. „Suljo Čilić“ Jablanica						20.02.
Izložba slika i rukotvorina	BZK „Preporod“, U.Ž. „MOST“	Hotel Jablanica						21.02.
Promocija knjige „Čvrstica, kamena tvrđava Hercegovine“	Općina Jablanica	Hotel Jablanica						21.02.
Gastro prezentacija na selu	NVO „Cetina-Prenj“ Jablanica	Područje MZ Glogošnica						avgust
Mali šlager	BZK „Preporod“	Muzej „Bitke na Neretvi“	15.09.	29.09.		septembar	septembar	septembar
Veče sevdalinke	BZK „Preporod“	Muzej „Bitka na Neretvi“	15.01	22.02.		oktobar	oktobar	oktobar

<i>Dan općine-akademija, izložbe</i>	<i>Preporod, KUD Neretva</i>	<i>Muzej, stadion</i>	<i>22.02.</i>					
<i>Pisanje literarnih radova</i>	<i>Osnovna i Srednja škola</i>	<i>Škole</i>	<i>22.02.; 01.03.; 25.11.</i>					
<i>Dan nezavisnosti-akademija-izložba slika</i>	<i>KUD Neretva, BZK Preporod</i>	<i>Kino</i>	<i>01.03.</i>					
<i>Obilježavanje svjetskog dana aktivizma mladih</i>	<i>Vijeće mladih</i>	<i>Plato Muzeja</i>	<i>15.04-17.04</i>					
<i>Obilježavanje Dana škole</i>	<i>Osnovna škola, KUD Neretva</i>	<i>Osnovna škola</i>	<i>09.05.</i>	<i>09.05.</i>	<i>Septembar</i>			
<i>Obilježavanje godišnjice Bitke za ranjenike</i>		<i>Muzej</i>						
<i>Trkački maraton povodom Svjetskog dana nepušenja</i>	<i>Vijeće Mladih i općina Jablanica</i>	<i>Jablanica</i>	<i>31.05</i>					
<i>Izbor EKO okućnice i eko balkona</i>	<i>EKO Neretva</i>	<i>Grad i okolina</i>	<i>01.06.-02.08.</i>	<i>01.06-30.08.</i>	<i>01.05.-30.07.</i>	<i>01.06.-30.07.</i>		
<i>Revijalni kulturno-zabavni program u okviru turnira</i>	<i>FK Turbina, KUD Neretva, KK Gazija</i>	<i>Mali stadion</i>	<i>11.06.</i>	<i>juni-juli</i>	<i>juni-juli</i>	<i>juni-juli</i>	<i>juni-juli</i>	<i>juni-juli</i>
<i>Likovna kolonija sa izložbama</i>	<i>BZK Preporod, Vijeće mladih općine Jablanica; OO"Prenj"</i>	<i>Muzej, Glogošnica, Most na Doljanci</i>	<i>17.06.</i>	<i>juni-avgust</i>	<i>avgust</i>	<i>mart-Juni</i>	<i>juni</i>	
<i>Rok koncert</i>	<i>Vijeće mladih općine Jablanica; O.K. Pod istim suncem</i>	<i>Plato Muzeja</i>	<i>01.07. 29.07.</i>					
<i>Zabavne projekcije</i>	<i>O.K. Pod istim suncem</i>	<i>Plato ispred kina</i>	<i>25.07.</i>					
<i>Rok koncert</i>		<i>Plato Muzeja</i>	<i>29.07.</i>					
<i>Organizovanje večeri poezije i pozorišne predstave</i>	<i>Vijeće mladih općine Jablanica</i>	<i>Kino sala</i>	<i>10.08</i>	<i>30.06.</i>				
<i>Sportske igre u povodu 25.godišnjice otvaranja mosta Žarnik</i>	<i>MZ Glogošnica</i>	<i>Djevor</i>	<i>06.09.</i>					
<i>Cjelovečernji koncert</i>	<i>KUD Neretva</i>	<i>Muzej</i>	<i>08.10.</i>					
<i>Festival Veče sevdalinke</i>	<i>KUD Neretva</i>	<i>Muzej</i>	<i>15.10.</i>					
<i>Dan državnosti-akademija</i>	<i>FK Turbina, Tavla klub Jablanica</i>	<i>Muzej</i>	<i>25.11.</i>					
<i>Veče sporta i zabave; Izbor sportiste godine u Jablanici</i>	<i>Sportski savez</i>	<i>Hotel</i>	<i>24.12.</i>	<i>februar</i>			<i>februar</i>	<i>februar</i>

Dan dječije radosti - Nova godina	O.K.Pod istim suncem,KUD „Neretva“	Dvorana škole	30.12.	30.12.	31.12.	decembar	decembar	
Dan 44 brdske brigade	JOB "Unija veterana"	Kino sala		19.01.				
Izložba jablaničkih slikara	BZK "Preporod"	Jablanica		21.02.				
Obilježavanje 22.02. dana općine Jablanica	KUD "Neretva"	Jablanica		22.02.				
Pisci u našem gradu	BZG "Preporod"	Jablanica		feb - decembar				
Obilježavanje 15-ce postojanja organizacije "Zelene beretke"	BOSNAE "Zelene beretke"	Aleksin Han		15.04.				
Dan Armije BiH	JOB "Unija veterana"	Sala muzeja		23.04.				
Kulturno umjetnički program povodom obilježavanja "Putu Spasa"	KUD "Prenj"	Jablanica		23.06.				
Pozorišna prestava	Vijeće mladih	Kino sala i sala Muzeja		30.06.				
Bokševica 2007	JOB "Unija veterana"	Bokševica		07.07.				
Rock maraton	Vijeće mladih	Mali stadion ili plato Muzeja		14.07.				
Beach Party	Vijeće mladih	Ostrvo na brani		28.07.				
Natjecanja u tradicionalnim sportskim disciplinama	OO "Prenj"	Glogošnica		3,4,5.07.				
Natjecanje u likovnom i literalnom izražavanju	KUD "Prenj", OO "Prenj"	Glogošnica		25.06.- 26.08.				
Pozorišna prestava	Omladinski klub "Pod istim suncem"	Jablanica		29.08.	10.07.- 25.07.			
Vesela jablanička "Eko noć"	EkO Neretva	Jablanica		avgust	avgust	11.07.		
Izložba likovnih radova	U.G Civilnih žrtava rata	BZK "Preporod"		septembar				
Izložba fotografija	OO "Prenj"	Glogošnica		05.08.				
Dan MZ Glogošnica	OO "Prenj"	Glogošnica		06.08.				
Bajramski program	KUD "Prenj", OO "Prenj"	Jablanica		13,14.10.- 12,13.10.				
Predstava za Dan državnosti	Omladinski klub "Pod istim suncem"	Jablanica		25.11.		25.11.		
Doček Nove godine	Vijeće mladih, OKPIS	Jablanica		31.12.	31.12.			

<i>Kulturno zabavni program(Dan općine-60 godina KUD-a)</i>	<i>KUD"Neretva"</i>	<i>Osnovna škola-hotel Jablanica</i>			<i>18.02.-23.02.</i>			
<i>Likovna izložba povodom Dana općine Jablanica</i>	<i>BZK"Preporod"</i>	<i>Jablanica</i>			<i>22.02.</i>	<i>20.02.</i>		
<i>PYAF- Sajam omladinske kulture</i>	<i>Vijeće mladih</i>	<i>Muzej</i>			<i>04.04.-05.04.</i>			
<i>Smotra izvornog folkloru Jablaničkog kraja</i>	<i>KUD"Prenj"</i>	<i>Jablanica</i>		<i>21.22.</i>				
<i>Humanitarni koncert</i>	<i>KUD"Neretva"</i>	<i>Jablanica</i>				<i>22.02.</i>		
<i>Izložba portreta predsjednika općine i Općinskih načelnika</i>	<i>Općina Jablanica</i>	<i>Jablanica</i>				<i>22.02.</i>		
<i>Pozorišna prestava</i>	<i>OKPIS, Narodno pozorište Tuzla</i>	<i>Jablanica</i>				<i>21.02.</i>		
<i>Predstava dramske radionice</i>	<i>Vijeće mladih</i>	<i>Jablanica</i>				<i>21.02.</i>		
<i>Zajednička izložba radova i kulturne baštine</i>	<i>KUD"Neretva",KUD "Prijatelji", BZK"Preporod", UŽ" Most"</i>						<i>20.02.</i>	
<i>Zajednički koncert povodom Dana općine Jablanica</i>	<i>KUD"Neretva",KUD "Prijatelji"</i>	<i>OŠ "Suljo Čilić"Jablanica</i>					<i>21.02.</i>	
<i>Koncert povodom Dana nezavisnosti</i>	<i>KUD "Neretva"</i>	<i>Općina Jablanica</i>					<i>01.03.</i>	
<i>67. godišnjica Bitke na Neretvi i Dana Evrope</i>	<i>U.G Josip Broz Tito</i>	<i>Plato Muzeja</i>					<i>08.09.</i>	
<i>Kulturno zabavni program</i>	<i>KUD"Prijatelji"</i>	<i>Općina Jablanica</i>					<i>17.07.</i>	
<i>Izložba za Dan državnosti</i>	<i>U.G Josip Broz Tito</i>	<i>Općina Jablanica</i>					<i>novembar</i>	
<i>Kulturno zabavni program povodom Dana državnosti</i>	<i>KUD"Prenj", Kud"Prijatelji"</i>	<i>Općina Jablanica, Glogošnica</i>			<i>09.11.</i>	<i>09.11.</i>	<i>novembar</i>	
<i>Kino Jablanica 2008</i>	<i>OKPIS</i>	<i>Kino</i>			<i>01.10.-15.04.</i>	<i>01.10.-15.04.</i>	<i>01.10.-15.04.</i>	<i>01.10.-15.04.</i>

12.2 Pregled stanja resursa subjekata iz oblasti kulture (anketa)

Naziv organizacije	DJELOKRUG AKTIVNOST	PROSTORNI RESURSI (veličina i namjena)
Omladinski klub „Pod istim suncem“ Jablanica	Kino Jablanica; kulturne manifestacije; pozorišne predstave; filmski festival; likovne izložbe.	Korisnici općinskog prostora cca. 500 m ² , u čijem je sklopu kino sala sa 154 sjedeća mjesta.
Ekološka organizacija „Eko Neretva“ Jablanica	Ekološko obrazovanje; Primjena ekoloških zakona; Razvoj ekoloških programa na području općine i šire...	Korisnici općinskog prostora cca. 12,5 m ² .
U.G. „Mladi muslimani“ Jablanica	Vjersko-kulturno-obrazovna djelatnost	Ne posjeduju prostorije.
KUD „Prijatelji“ Jablanica:	Podsticanje i pomaganje aktivnog učešća građana u razvoju kulture i umjetnosti: Promocija kulturno-umjetničkog amaterizma, volonterizma i očuvanja kulturno-umjetničkog identiteta; Obavljanje drugih poslova od interesa.	Ne posjeduju prostorije.
Vijeće mladih Jablanica:	Urbana kultura sa naglaskom na razvoj omladinske kulturne scene	Višenamjenski prostor za različite tipove kulturnih manifestacija kapaciteta 200 posjetilaca, prostorija za probe muzičkih sastava, kabinet za kulturno edukativne radionice kapaciteta 10 ljudi (u sklopu JU Muzej „Bitka na Neretvi“)
UŽ „Most“ Jablanica	Tkanje i pletenje	Prostor u sklopu poslovnog inkubatora 3m ² .
OO „Prenj“ Jablanica:	Edukacija mladih, radionice-seminari...	MZ Glogošnica, prostorija 28 m ² .
JU Muzej „Bitka na Neretvi“ Jablanica	Muzejska i bibliotečka djelatnost.	Velika dvorana (500 sjedećih mjesta), izložbeni prostor (preko 1000 m ²), prostor biblioteke i čitaonice (226 m ²).
BZK „Preporod“ Jablanica	Kulturno predstavljanje i edukovanje u muzici, slikarstvu i glumi...	Korisnici općinskog prostora (60 m ²).
Osnovna škola „Suljo Čilić“ Jablanica:	Kulturne manifestacije (školske priredbe); obilježavanje „Mjeseca knjige“.	Trening centar; Fiskulturna sala.
F.A. „Neretva“ Jablanica:	Očuvanje, njegovanje i prenošenje kulture i tradicije naroda BiH na mlade generacije; Organizovanje individualnih i zajedničkih priprema i nastupa po sekcijama udruženja; Organizovano i kontinuirano savladavanje Programa udruženja kroz afirmaciju pojedinaca, sekcija i udruženja u cjelini; Saradnja sa školama, vaspitnim ustanovama i institucijama; Uključivanje svojih članova u kulturni život sredine u kojoj borave i rade; Saradnja sa društvenim organizacijama u zemlji i svijetu.....	Korisnici općinskog prostora (30 m ²).

Međunarodni centar za djecu i omladinu „Fortis“	Vraćanje klasične muzike kao model kulture i umjetnosti i njegovanje bošnjačke narodne muzike (sevdalinke); razvijanje svijesti omladine o kulturi u užem i širem smislu	Ne posjeduju prostorije.
---	--	--------------------------

Naziv organizacije	TEHNIČKA OPREMLJENOST I SPECIFIKACIJA	EDUCIRANOST OSOBLJA (oblasti edukacije)
Omladinski klub „Pod istim suncem“ Jablanica	Kino aparatura sa pratećim ozvučenjem; Prenosno ozvučenje kapaciteta 600 W; 35 računara; dva projektora.	Dva kino operatera; Menadžera i finansijskog administratora i tehničara za IT.
Ekološka organizacija „Eko Neretva“ Jablanica:	Kompjuter; printer; skener; kopir aparat; kamera; telefon-faks.	Dženita Hebib-dipl.pravnik; Lejla Zahirović-student prava; Keskin Sabina-profesor; Šukman Mira-nastavnik praktične nastave; Klepo Adil-nastavnik; Đelmo Adnan-dipl.ing.agr.
U.G. „Mladi muslimani“ Jablanica:	Računar-računarska oprema.	Da, vjersko-obrazovna oblast.
KUD „Prijatelji“ Jablanica:	Jedan DVD player; dva širokopojasna mikrofona.	Koreografi- 3 osobe; Jedna osoba iz oblasti likovne umjetnosti.
Vijeće mladih Jablanica:	Kompletan razglasni sistem snage 4,8 KW, dvije miksete, pet mikrofona sa stalcima i kablovima, dva kompleta bubnjeva, gitarska i bas pojačala, montažna bina veličine 14 m ²	Edukator za školu gitare i bubnja, ton majstori, educirano osoblje za organizovanje kulturnih manifestacija...
Udruženje žena „MOST“ Jablanica:	Kompjuter i telefon.	Obučeno osoblje za tkanje, pletenje, plateničku proizvodnju, ljekobilje, heklanje, izrada suvenira na staklu, šišarika.
Omladinska organizacija „Prenj“ Jablanica:	Gitara, kamera sa pratećom opremom i kompjuter.	Edukatori iz oblasti: likovno, gitara, montiranje video materijala, rad na kameri i fotoaparatu.
JU Muzej „Bitka na Neretvi“ Jablanica:	Mikseta Yamaha emx 5000-12 power mixer, zvučnici 300 W (2 kom), kabal za zvučnik (2 kom), kabal za mikrofonski (1 kom) i stalak za mikrofonski (1 kom).	Da, za muzejsku i bibliotečku djelatnost.
BZK „Preporod“ Jablanica:	Kompjuter, printer, kopir aparat, harmonika, dva sintisajzera, saz i tarabuke.	Po projektima rade profesionalne osobe u muzici, slikarstvu i drami.
Osnovna škola „Suljo Čilić“ Jablanica:	4 mikrofona; 1 mikseta; 4 zvučnika.	Imaju educirano osoblje.

F.A. „Neretva“ Jablanica:	Nošnje i kostimi (zapadne Hercegovine-katoličke nošnje, gradske nošnje muslimanskog živilja BiH, Kosovske kostime, kostime Crnog mora-Turska, kostime Sarajevskog polja-pravoslavnog živilja); klavijatura-Korg xp; harmonika mala (2 kom); tapan; razglas-Dinakord-4 kutije trosistemske 4x400 W; 2 mikrofona; kablovi za mikrofone; rasvjeta-8 reflektora sa stalcima i 1 bez stalka; kompjuter; telefon-faks-printer; scenografija; šivaća mašina; stolovi i stolice; ormari za opremu i sef.	Koreograf i treneri folklornih grupa; članovi i roditelji članova udruženja.....
Međunarodni centar za djecu i omladinu „Fortis“	Klavijature i kablovi za klavijature, pianino, harmonika, tabla, scenografija-materijali	Finansijski administrator, tehničar za IT, edukator za instrumente gitaru i klavir, filmsku produkciju

Naziv organizacije	PLANIRANI KULTURNI DOGAĐAJI U NAREDNOM PERIODU (kulture manifestacije, radionice, seminari...)
Omladinski klub „Pod istim suncem“ Jablanica	Pozorišne predstave (minimalno dvije godišnje); projekcije filmova (minimalno 40 godišnje); Veslački maraton; Filmski festival; Škola filma; snimanje kratkih filmova; doček Nove godine....
Ekološka organizacija „Eko Neretva“ Jablanica:	Edukativne radionice za srednju-osnovnu školu; organizovanje eko-večeri u sklopu Jablaničkog ljeta; organizovanje izleta za školarce i građane; obilježavanje bitnih ekoloških datuma.
U.G. „Mladi muslimani“ Jablanica:	Bajramski programi; humanitarne akcije.
KUD „Prijatelji“ Jablanica:	Prvomajska budilica; godišnji koncert; dramski program; muzički program....
Vijeće mladih Jablanica:	Kontinuirano organizovati koncertne manifestacije, pozorišne predstave, radionice iz oblasti kulture (škola bubnja i gitare), DJ radionica, likovna radionica, RM demo fest....
Udruženje žena „Most“ Jablanica:	Pletenje, tkanje, suvenirnica, sajam zdrave hrane, izložba povodom godišnjice udruženja, edukacije za poljoprivredu i ljekobilje....
Omladinska organizacija „Prenj“ Jablanica:	Radionice (likovna, gitarska, harmonika, rad na kameri.); Promocije knjiga; likovne izložbe; koncerti za mlade; seminari na razne teme; izrada fotomonografije podprenjskog kraja; izgradnja etno kuće podprenjskog kraja; rekonstrukcija mlinova i vodenica; izložba fotografija...
JU Muzej „Bitka na Neretvi“ Jablanica:	Obilježavanje godišnjice Bitke na Neretvi, prikazivanje filmova, pozorišne predstave, dječije predstave, koncerti narodne i zabavne muzike, festival pjevača amatera „Glas Neretve“....

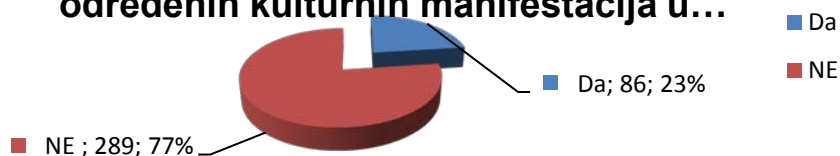
BZK „Preporod“ Jablanica:	Dječiji festival, večer sevdalinke, kursevi gitare, harmonike, klavira, slikarstva i jezika, likovnu koloniju, drama „Hasanaginica“, formiranje ženskog hora, Preporodovog orkestra, planira se izdavačka djelatnost, promocija knjiga.....
Osnovna škola „Suljo Čilić“ Jablanica:	Obilježavanje Dana dječije radosti, Dana škole, Mjeseca knjige,; radionice i seminari u organizaciji Pedagoškog zavoda, Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta; interne radionice i sastanci....
F.A. „Neretva“ Jablanica:	Smotre folklor; festival pjevača amatera „Glas Neretve“; koncerti prijateljstva; međunarodni susreti sa djecom sličnih udruženja; seminari; izdavanje monografije udruženja; likovne izložbe; mala radionica; učestvovanje u važnim manifestacijama u općini Jablanica; humanitarne akcije; učestvovanje u međunarodnim smotrama folklor...
Međunarodni centar za djecu i omladinu „Fortis“	Humanitarne akcije i završni svečani koncert Male škole klavira, učestvovanje u pojedinim važnim kulturnim manifestacijama općine Jablanica i općine Novo Sarajevo, te interkulturalno povezivanje;

13. Analiza ankete građana

1. Da li smatrate da je broj kulturnih manifestacija u Jablanici dovoljan?		
Da	Ne	Ukupno
59	316	375

2. Da li ste zadovoljni promovisanjem određenih kulturnih manifestacija u Jablanici?	
Da	Ne
86	289

2. Da li ste zadovoljni promovisanjem određenih kulturnih manifestacija u...

3. Da li smatrate da ste dovoljno informisani o kulturnim sadržajima?	
Da	Ne
112	263

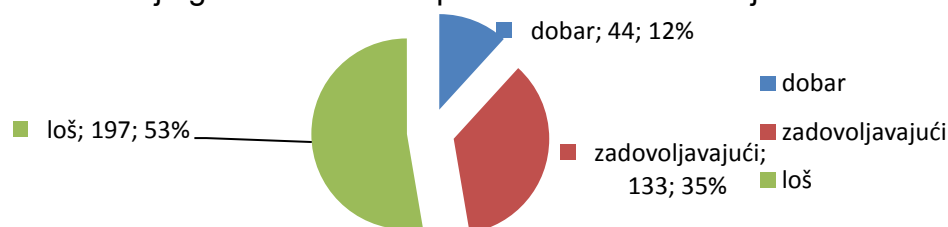
4. Kako biste ocijenili kulturne manifestacije u Jablanici?		
kvalitetne	zadovoljavajuće	nekvalitetne
32	190	153

4. Kako biste ocijenili kulturne manifestacije u Jablanici?

5. Kakav je generalno odnos prema kulturnom naslijeđu?		
Dobar	Zadovoljavajući	Loš
44	133	197

5. Kakav je generalno odnos prema kulturnom naslijeđu?

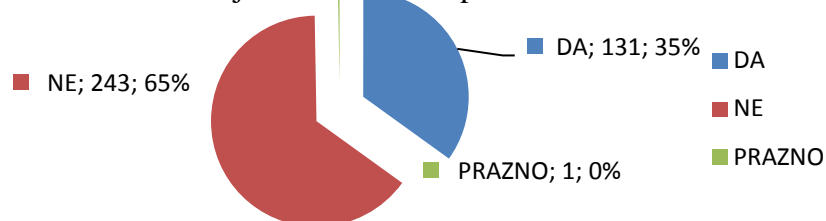

6. Da li Jablanica ima šta pokazati od kulturnih vrijednosti na svom području i koje su to? Nabroji:

Most na Neretvi	44
Neretva	9
Muzej	81
Stećci	17
Da	65
Neretva	23
Jablaničko jezero	14
Planine	9
Folklor	4
Čiro	3
Top	3
Koncerti	2
Spomenici	6
Prirodne ljepote	4
Kulturna baština	3
Ostalo	25

7. Da li smatrate da kulturni sadržaji u Jablanici mogu zadovoljiti Vaše kulturne potrebe?		
Da	Ne	Prazno
131	243	1

7. Da li smatrate da kulturni sadržaji u Jablanici mogu zadovoljiti Vaše kulturne potrebe?

8. Šta biste u budućnosti željeli vidjeti od kulturnih sadržaja?	
Raznolike kulturne sadržaje	35
Opera	3
Balet	3
Nešto novo	3
Most na Neretvi	3
Klasična muzika	4
Manifestacije	11
Izložba slika i fotografija	15
Predstave	25
Predstave za djecu	5
Pozorište	21
Muzička škola	7
Koncerti	31
Folklor	8
Sajam knjiga	3
Promocija knjiga	4
Eko noć	4
Škola klavira	4
Književne večeri	6
Vodeni sportovi	4
Kino	12
Ostalo	38

14. SWOT analiza

SNAGE

- veliki broj lokaliteta kulturno-historijskog i prirodnog nasljeđa koji su od nacionalnog značaja,
- povoljan geostrateški položaj,
- Jablanica prepoznata destinacija sa kulturno-historijskog aspekta u svjetskim razmjerama,
- Postoje ustanove kulture: JU Muzej Bitka za ranjenike na Neretvi, Biblioteka, Kino...,
- Postoji lokalni medij koji prate kulturni život,
- Postoje tradicionalne manifestacije iz oblasti kulture: „Jablaničko ljeto“, godišnjica Bitke na Neretvi, „Demo fest“, „Veče sevdalinke“...,
- Postojanje tradicije u nekim segmentima kulturnog stvaralaštva,
- Dobra saradnja kulturnih stvaralaca i ustanova iz oblasti kulture i medija,
- Postoje objekti namijenjeni za kulturnu djelatnost,
- Poboljšava se obrazovna struktura stanovništva,
- postojanje školskih vannastavnih aktivnosti vezanih za kulturu,
- velika zainteresovanost građana za konzumiranje kulturnih sadržaja,
- veliki broj aktera u kuturnom stvaralaštvu,
- tradicionalna gostoprimiteljnost,
- bogatsvo kulturne vjerske i etničke raznolikosti na području Jablanice.

SLABOSTI

- nedostatak subjekata koji se organizovano i sistemski bave kulturom (Dom kulture ili Centar za kulturu i sl.),
- kolektivna nebriga za kulturnim nasljedem (svijest da je „kultura potrošnja i teret“),
- Ne postoji dovoljan kadrovski potencijal za sistemsko bavljenje kulturom,
- Politicizacija kadrova u kulturi,
- Nekontinuirano, nesistemsko i nedovoljno izdvajanje sredstava u opštinskom budžetu za kulturno stvaralaštvo (nedostatak Kulturne strategije),
- Neprikladnost objekata za kulturne djelatnosti (kino-sale, platoa muzeja, muzejske sale i dr.),
- nizak stepen kvaliteta kulturnih manifestacija,
- Povećan broj manifestacija više zabavnog nego kulturnog karaktera (izbori za mis, karaoke, djeca pjevaju hitove...),
- značajan broj neafirmisanih/nevalorizovanih lokaliteta kulturno-historijskog nasljeđa,
- Nedostatak takmičarskih manifestacija (literarni konkursi, susreti amaterskih pozorišta...),
- Loša stimulacija kulturnih stvaralaca,
- Konfrontacija srodnih udruženja iz oblasti kulture na lokalnom nivou (nezdrava konkurencija KUD-ova, neravnotežan tretman ustanova kulture od strane javnog sektora, nedakvatan tretman kulturnih radnika),
- nedovoljna fabrikacija i afirmacija kulturnih proizvoda (knjige, filmovi, događaji, dramske predstave...),
- nepostojanje adekvatne tehničke opreme (scene i scenske opreme) za manifestacije,
- kulturna samoizolacija,
- slab PR kulturnih subjekata,
- neprepoznavanje kvaliteta naših potencijala od strane drugih,

ŠANSE

- Postojanje strategije razvoja kulture na višim nivoima,
- Postoje zakoni o djelatnostima u kulturi,
- međunarodni i domaći fondovi za kulturu,
- Porast broja akademski obrazovanih građana među kojima su i oni iz oblasti vezanih za kulturnu i umjetničku djelatnost,
- bolja, brža i jeftinija informisanost o regionalnim i svjetskim kretanjima u oblasti kulture,
- Srednje škole kao baza mladih za aktivizam u oblasti kulture,
- veliki broj završenih projekata u lokalnoj zajednici u svim segmentima,
- realizacija Strateškog plana Općine Jablanica,
- veliki budžet općine Jablanica,
- benefit Jablanice kroz kulturni brend marketing (promocija općine),
- koridor Vc šanasa za svekoliki razvoj općine,
- neizostavni dio značajnih turistički ruta,
- vertikalna i horizontalna povzanost kulturnih subjekata,
- prirodni preduslovi (kamen, drvo) za promociju, primjenjenih umjetnosti (kiparstvo, klesarstvo, arhitektura, drvorezbarstvo...),
- postojanje klastera vezanih za naše resurse,

PRIJETNJE-a

- politička opstrukcija Jablanice kao poželjne destinacije,
- Globalna ekonomska kriza,
- Loša finansijska situacija građana u lokalnoj zajednici,
- Pad nataliteta,
- Odlazak kadrova,
- Gubljenje motivacije,
- Loša politička situacija u BiH,
- Opadanje volonterskog duha,
- Komplikovana procedura finansijskog poslovanja,
- Mali broj sponzora za kulturnu djelatnost,
- Uticaj kvazi-kulture (kiča) i favorizovanje zabave i šou-biznisa koje su više zabavnog nego kulturnog karaktera,
- Izostavljanje kulture iz razvojnih planova HNK,
- nedostatak kulturne Strategije HNK,
- Needukovana publika,
- Nezainteresovanost publike za kulturne sadržaje,
- Neodgovarajuća podzakonska regulativa za oblast kulture,
- Poreska opterećenja na kulturno stvaralaštvo,
- centarizacija kultura na kantonalnom i entitetskom nivou,
- nezainteresovanost medija za događaje.

15. Vizija

Općina Jablanica je lokalna zajednica raznolikog i bogatog kulturnog života u kojoj Jablaničani svoje potrebe za kulturom, mogu u najširem smislu i u kontinuitetu, zadovoljiti na najkvalitetniji način.

U Jablanici kulturni subjekti uživaju sve pogodnosti za produktivno stvaralaštvo i kreativan izražaj.

Jablanica je prepoznata po svojim osobenostima u kuturnoj ponudi i poželjna je kao kulturna destinacija.

16. Strateški ciljevi Strategije razvoja kulture općine Jablanica

1. Zaštićena, obnovljena, adaptirana, novoizgrađena i valorizovana sveukupna infrastruktura za potrebe kulturnih institucija i kulturnih aktera.
2. Obezbeđena adekvatna i kontinuirana podrška lokalnih vlasti i drugih subjekata u stvaranju i prezentovanju kulturnih vrijednosti.
3. Organizacije i drugi subjekti koje se bave kulturom ostvarile kvalitetne sadržaje koji zadovoljavaju potrebe stanovnika lokalne zajednice i drugih zainteresiranih strana.
4. Ostvariti nivo kulturne ponude koja će biti prepoznata i prihvaćena na širem (kantonalnom, entitetskom, državnom ...) nivou.

17. Okvirni akcioni plan kulturnog razvoja za period od 2013- 2017. godine (Strateški ciljevi, razvojne mjere i projekti)

STRATEŠKI CILJEVI (SC)	RAZVOJNE MJERE (RM)	OPŠTI PROJEKTI	2	2	2	2	2	NAPOMENA
			0	0	0	0	0	
			1	1	1	1	1	
			2	3	4	5	6	
1. Zaštićena, obnovljena, adaptirana, novoizgrađena i valorizirana sveukupna infrastruktura za potrebe kulturnih institucija i kulturnih aktera.	-Kontinuirano istraživanje, zaštita, međusektorsko promoviranje objekata i kontinuirani razvoj svih vrijednosti koje čine kulturni kapital u cjelini i kulturni kapital u okviru nacionalnih kultura i održavanje kontrole/suvereniteta nad vrijednostima/objektima koji su presudni za dugoročnu samoodrživost kulturnog kapitala u općini Jablanica	-Evidentirati (inventarizirati) na području općine Jablanica materijalne i nematerijalne ostataka kulturnog naslijeđa-foto, audio, video i pisana dokumentacija;	x	x	x	x	x	
		Digitalizovati i propisno arhivirati sve materijalne i nematerijalne oblike kulturnog naslijeđa Jablanice			x	x	x	
		Evidentirati privatne zbirke i ustanoviti donatorsku mrežu za sve segmente materijalne kulture	x	x				
	-Poseban podsticaj zaštiti, rekonstruiranju, restauriranju, rekultiviranju i multisektorskom promoviranju prirodnog, spomeničkog i graditeljskog naslijeđa u općini Jablanica	Prikupiti na području općine materijalne i nematerijalne ostatke kulturnog naslijeđa	x	x	x	x		
	-Obezbjedenje muzejskih i drugih prostora te kontinuirano prikupljanje predmeta materijalne i nematerijalne kulture, izrada replika, konzervacija i izlaganje	Izgraditi nedostajući <i>izložbeni prostor</i> i predavati na upravljanje pojedinim subjektima					x	x
	-Osiguranje podrške projektima očuvanje autohtone jablaničke arhitekture (kuće, mlinovi, mostovi...)	Konzervirati i obnoviti materijalne ostataka kulturnog naslijeđa	x	x	x	x		
	Otvoriti registar i sistematski pratiti stanje kulturnih dobara i izvještavati nadležne institucije	x	x	x	x	x		

STRATEŠKI CILJEVI (SC)	RAZVOJNE MJERE (RM)	OPŠTI PROJEKTI	2	2	2	2	2	NAPOMENA	
			0	0	0	0	0		
			1	1	1	1	1		
			2	3	4	5	6		
		Obezbjediti poseban fond za prikupljanje/nabavku kulturne građe	x	x	x	x	x		
	-Jačanje saradnje domaćih i međunarodnih institucija u oblasti zaštite kulturnog naslijeđa; -Unapređivanje procesa konzerviranja starih objekata i njihovog stavljanja u aktivnu funkciju samoodrživosti.	Podići nivo zaštite prostora koji služe za kulturne svrhe te pratiti nove trendove u ovom segmentu djelovanja							
	-Organiziranje institucija koje bi se bavile promoviranjem domaće likovne umjetnosti i domaćih likovnih umjetnika;		x	x	x	x	x		
	-Institucionalno uređivanje i provođenje kuturne politike na području Jablanice. (RG, Komisija, Centar za kulturu)								
2. Obezbjedena adekvatna i kontinuirana podrška lokalnih vlasti i drugih subjekata u stvaranju i prezentovanju kuturnih vrijednosti.	Obezbjedenje prioritete podrške za ona kulturno-umjetnička društva, institucije kulture i udruženja koja pripremaju programe i njeguju kulturno stvaralaštvo, naslijeđe i običaje naroda BiH	Definirati fond za istraživačke projekte u oblasti kulture	x	x	x	x	x		
		Izraditi popis prioriteta za zaštitu materijalnog kulturnog naslijeđa	x						
		Adaptirati/renovirati postojeće dvorane te stvoriti optimalne uslove za održavanje manifestacija i rad kulturnih ustanova i Organizacije civilnog društva (u daljem tekstu OCD)	x	x	x				
		Organizirati manifestacije koji promovišu kulturno stvaralaštvo manjinskih grupacija koji žive i djeluju u Jablanici	x	x	x	x	x		

STRATEŠKI CILJEVI (SC)	RAZVOJNE MJERE (RM)	OPŠTI PROJEKTI	2	2	2	2	2	NAPOMENA
			0	0	0	0	0	
			1	1	1	1	1	
			2	3	4	5	6	

		Opremiti Kino dvorane prateći svjetske trendove u ovoj oblasti.	x	x					
		Nabavka adekvatne vanjske scenske pozornice (krovna konstrukcija, rasvjeta, razglasna oprema,) 100 m ² za potrebe svih kulturnih aktera	x	x					
		Osmisliti i organizovati Jablaničko ljeto (skup odbranih manifestacija u vremenskom intervalu od 10 dana)	x	x	x	x	x		
		Obilježiti prigodno sve značajne datume za Općinu Jablanica	x	x	x	x			
		Pokrenuti poluprofesionalno ili amatersko pozorište u Jablanici			x				
	Obezbjediti poseban podsticaj unutaropćinskoj i međuopćinskoj saradnji na polju kulture	Nabaviti muzičku opremu koja će koristiti ustanovama i OCD-ima koji se bave ovim poljem kulturnog rada u Jablanici	x	x					
		Uspostaviti Kulturni centar u Jablanici ili instituciju koja će se profesionalno i sveobuhvatno baviti kulturom				x	x		
	-Osiguranje finansijskih, tehničkih i drugih uvjeta za trajno održavanje kulturno-historijske baštine i njeno uklapanje u razvojne tokove na lokalnom i regionalnom nivou u eri globalizacije kulturne ponude i potražnje;	Obnoviti gradsku čitaonu i adaptirati i zaštititi bibliotekarske prostore		x	x	x			
		Istražiti potrebe korisnika/konzumenata kulturnih sadržaja	x	x	x	x	x		
	-Daljnje unapređenje razvoja instrumenata za upravljanje naslijeđem;	-Valorizirati naša kulturna dobra u skladu sa Strategijom (kandidovanje za zaštitu prema nadležnim institucijama)	x	x	x				
-Integrirati kulturno naslijeđe u prostorne i razvojne planove svih nivoa vlasti.		x	x						

STRATEŠKI CILJEVI (SC)	RAZVOJNE MJERE (RM)	OPŠTI PROJEKTI	2	2	2	2	2	NAPOMENA
			0	0	0	0	0	
			1	1	1	1	1	
			2	3	4	5	6	

		Uspostava sistema stalne komunikacije i razmjene informacija u oblasti zaštite kulturnog naslijeđa unutar lokalne zajednice;	x	x					
		-Stimulirati međunarodne i domaće finansijske institucije na kreditiranje procesa obnove i rehabilitacije kulturnog naslijeđa. Svi ovi mehanizmi mogu uključiti pojedinačne spomenike ili grupu spomenika, odnosno zaštićena područja posebne kulturne vrijednosti;	x	x	x	x	x		
		Stimulirati investitore kroz proces reinvestiranja profita korištenjem kulturnog dobra kao poslovnog ili ugostiteljskog prostora, odnosno korištenje prostora za multimedijalne prezentacije (izložbe, pozorišne predstave, predavanja, koncerte, literarne večeri, naučne simpozije itd.);							
		-Aktivirati revolving mehanizame putem fondacija.	x	x	x	x	x		
	-Iznalaženje posebnih dodatnih mogućnosti za ulaganja u individualnu i masovnu kulturu i umjetnost; osiguravanje povoljnih kreditnih linija za brži razvoj malih preduzeća u kulturi, agencija i svih drugih proizvodnih predstavnika industrije kulture;								
	- Stvaranje okvira za otvaranje novih radnih mjesta u oblastima kulture i umjetnosti;								
	-Pronalaženje novih rješenja za veće ulaganje u visokoprofesionalne i visokoestetske proizvođače u kulturi koji bi direktno kvalitetom proizvoda utjecali na imidž općine Jablanica i ostvarili široke mogućnosti za izlazak naše kulture na međuopćinsko, regionalno i entitetsko-državno tržište;	-Aktivirati sistem izdavanja kulturnih spomenika u najam ("pod kiriju") na određeni vremenski period, nakon čijeg isteka bi se ponovno vratio starom vlasniku, s mogućnošću obnavljanja ugovora o profitabilnom korištenju.	x	x	x	x	x		
	-Stvaranje uvjeta za sufinansiranje i stipendiranje mladih talentiranih umjetnika kako bi se što prije došlo do strateškog, novog proizvoda u oblasti	Uvrstiti deficitarno zanimanje na fakultete koji su bliski kulturnom angažmanu	x						

STRATEŠKI CILJEVI (SC)	RAZVOJNE MJERE (RM)	OPŠTI PROJEKTI	2	2	2	2	2	NAPOMENA
			0	0	0	0	0	
			1	1	1	1	1	
			2	3	4	5	6	

	umjetnosti, a koji jedino može stvoriti sam umjetnik;							
		Podržati promociju, nagrađivanje i podršku uspješnih pojedinaca koji doprinose razvoju kulture i afirmiranju njenog značaja i važnosti, ulaganje u mlade, talentirane ljude, buduće menadžere koji se istinski zalažu za građanstvo, i ukazati im povjerenje; Ustanoviti nagradu za kulturne poduhvate i ostvarenja	x	x	x	x	x	
	-Stvaranje boljih uvjeta za izdavanje, distribuciju i plasman domaćih i književnih i naučnih djela, u skladu sa selektivnim kriterijima kreativnog rada, što podrazumijeva i aktivniji odnos i saradnju svih sudionika u izdavačkom procesu (izdavača, pisaca, prevodilaca, knjižara, distributera) i afirmiranje autonomnog i stručnog odlučivanja neovisno o političkim i drugim neprofesionalnim interesima;							
	-Veća finansijska izdvajanja za izdavačku djelatnost i njeno sufinansiranje kroz dodjelu grant sredstava, veće izdvajanje sredstava za izdavačku djelatnost na lokalnom nivou, kako bi se knjiga učinila što dostupnijom.	<i>Formirati poseban fond za podršku publiciranja i izdavaštvo</i>	x	x	x	x	x	
	-Povećavanje finansijskih izdvajanja sredstava za bibliotečku i knjižarsku djelatnost što bi doprinijelo širenju bibliotečke i knjižarske mreže, te popunjavanju i povećanju knjižarskog i bibliotečkog fonda;	<i>Nabaviti optimaln broj knjiga/naslova za potrebe gradske i školske biblioteke prateći nadolazeće trendove</i>	x	x				
	-Veća finansijska izdvajanja za sufinansiranje muzičke djelatnosti i stvaranje uvjeta za kvalitetno muzičko-scensko stvaralaštvo, posebno domaće produkcije, za njegovanje autohtonog muzičkog izraza,	-Stimulirati stvaraoce kroz dodjelu raznih priznanja, nagrada, kao i raspisivanje konkursa za izdavanje literarnih dostignuća.	x	x	x	x	x	
	-Stalno motiviranje za muzičko stvaralaštvo raspisivanjem konkursa i drugih oblika stimuliranja mladih talenata i još nedovoljno afirmiranih muzičkih	Organizirati sveobuhvatne formalne i neformalne edukacije iz oblasti muzike za zainteresirane grupacije	x	x	x	x	x	

STRATEŠKI CILJEVI (SC)	RAZVOJNE MJERE (RM)	OPŠTI PROJEKTI	2	2	2	2	2	NAPOMENA
			0	0	0	0	0	
			1	1	1	1	1	
			2	3	4	5	6	

	umjetnika i stvaralaca;								
	-Obezbjediti veća finansijska izdavanja za sufinansiranje likovne umjetnosti i vizuelnu industriju koji bi omogućio prezentiranje likovne posebnosti općine Jablanica i njene likovne prepoznatljivosti u okruženju preko njenog autohtonog likovnog stvaralaštva, kamenoj plastici, slikarstvu, kiparstvu, kaligrafiji, kao i savremenoj likovnoj umjetnosti; -spojiti likovno, muziku i slikarstvo...	Izgraditi nove ili adaptirati neke od postojećih prostora za potrebe gradske galerije sa ateljeima koje će koristiti svi kulturni akteri u Jablanici		x	x				
	-Podsticanje razvoja talenata i obećavajućih likovnih projekata, koje treba angažiranjem budžetskih, sponzorskih i sredstava iz drugih izvora, finansijski pomagati i stimulirati;	Educirati građane u oblasti likovne kulture	x	x	x	x	x		
3. Organizacije i drugi subjekti koje se bave kulturom ostvarile kvalitetne sadržaje koji zadovoljavaju potrebe	-Educiranje postojećih kadrova u javnim ustanovama kulture i drugim subjektima iz oblasti Kulture u općini Jablanica i zapošljavanje novih profesionalnih kadrova, menadžera u kulturi;	Organizirati sveobuhvatne formalne i neformalne edukacije iz oblasti muzike za zainteresirane grupacije	x	x	x	x	x		
		-Osigurati edukaciju i profesionalizaciju medijskih radnika	x	x	x	x	x		
	-Jačanje, u medijskom i školskom sistemu, komponente likovne kulture i informiranosti, likovne kritike i kritičkog valoriziranja likovnih vrijednosti, što	Organizirati likovne edukacije za zainteresirane korisnike	x	x	x	x	x		
		Osmisliti, proizvesti i emitirati TV i radio program koji će biti posvećan kulturi u skladu sa definiranim	x	x	x	x	x		

STRATEŠKI CILJEVI (SC)	RAZVOJNE MJERE (RM)	OPŠTI PROJEKTI	2	2	2	2	2	NAPOMENA
			0	0	0	0	0	
			1	1	1	1	1	
			2	3	4	5	6	
lokalne zajednice i drugih zainteresiranih strana.	bi onemogućilo pojave da se reklamira i plasira likovni diletantizam i nekultura;	razvojnim mjerama						
		Uvrstiti kulturne programske sadržaje u program partnerskih radio i tv kuća	x	x	x	x	x	
		Ugostiti u Jablanici profesionalne kulturne stvaraocce i grupe koji odgovarjau našim definiranim SC i RM-ima	x	x	x	x	x	
	Podsticati rast općeg nivoa građanske samoodgovornosti za stanje i zbivanja u društvu;	Organizovati druženja kulturnih stvaralaca (kolonije, tematske večeri, večeri poezije i proze...	x	x	x	x	x	
		Ugostiti dramske umjetnike sa njihovim ostvarenjima u Jablanici u skladu sa Strategijom kulturnog razvoja.	x	x	x	x	x	
		Pokrenuti trajnu sveobuhvatnu kampanju o podizanju građanske svijesti jablaničana kao kuturno osvještenih građana.	x	x	x			
4. Ostvariti nivo kulturne ponude koja će biti prepoznata i prihvaćena na širem (kantonalnom, entiteskom, državnom ...) nivou.	-Kontinuirano uticati na povećavanje resursnog statusa, jačanju poslovne konkurentnosti i općem imidžu općine Jablanica i svih njenih socijalnih i ekonomskih agregata,	Potpisati protokol o međusektorskoj suranji sa biznis sektorom Jablanice tj. sa njihovim zastupnikom (turizam, privreda, ekologija i kultura)	x					
		Izrada plana promocije, razmjena informacija i podataka kroz rad kreativnog tima za promociju kulturnih sadržaja i pružanje kulturnih usluga	x	x				
		Štampati bilten/brošuru, almanah kuturnih manifestacija Jablanice		x	x	x	x	
		Educirati korisnike, članove, građane u oblasti kulturnog stvaralaštva muzike, filma, teatra..	x					
			x	x	x	x	x	

STRATEŠKI CILJEVI (SC)	RAZVOJNE MJERE (RM)	OPŠTI PROJEKTI	2	2	2	2	2	NAPOMENA
			0	0	0	0	0	
			1	1	1	1	1	
			2	3	4	5	6	

		Uvrstiti kulturnu ponudu Jablanice u turističku ponudu Hercegovine	x	x						
	-Povećati opći humani kapacitet zajednice (socijalna inovativnost) i jačati njenu sposobnost da stalno postavlja nove ciljeve, da ih uspješno realizira i da se kontinuirano, otvoreno i kritički oblikuje u domenu visokopozicioniranih (kulturnih i drugih) ciljeva/izazova,	Uspostaviti kontakte sa jablaničkom dijasporom i prezentovati kulturna dešavanja u Jablanici i BiH	x	x						
Prikazati jablaničanima domaća i strana filmska ostvarenja u tekućoj godini		x	x	x	x	x				
	Ostvarivanje saradnje s turističkim organizacijama i uključivanje muzeja, galerija i likovnih umjetnika u turističku ponudu naše općine kako kroz turističke brošure i druge oblike turističke propagande, tako i uređenjem vizuelnih komunikacija u gradu Jablanici i turističkim destinacijama (posebni putokazi, osvjetljavanje objekata i sl.);	Posjete kulturnih djelatnika manifestacijama na BiH i međunarodnom nivou	x	x	x	x	x			
		Angažirati visokoškolske ustanove u promociju jablaničkog kulturnog nasljeđa	x	x	x	x	x			
		Ugostiti posjete/izložbe likovnih umjetnika (u skladu sa strategijom) u Jablanici	x	x	x	x	x			
		Uspostaviti kanal komunikacije među kulturnim djelatnicima putem savremenih komunikacija	x	x						
		-Uključivanje likovnih i drugih umjetnika u oblikovanje vizuelnog identiteta u općini Jablanica i njenih proizvoda.	Izraditi suvenir Jablanice	x	x					
		-Uspostavu kulturne saradnje s drugim općinama i njihovim institucijama iz ove oblasti, direktni utjecaj kulturnog sektora na dotok investicija, budući da se kultura u svijetu koristi za privlačenje stranih ulaganja i stranih kompanija, koncipiranje marketinških strategija kako bi se obogatila kulturna ponuda, te privukla važna imena iz svijeta kulture, što doprinosi i pozitivnoj reputaciji općine ;	Predstaviti Jablanicu na kantonalnom, državnom i međunarodnom planu putem kulturnog nasljeđa i stvaralaštva	x	x	x	x			
	Urediti i opremiti postojeće prostore za potrebe muzičke edukacije		x	x						
	Uspostaviti mrežu kulturnih djelatnika, ustanova, OCD-a u Jablanici		x	x						

STRATEŠKI CILJEVI (SC)	RAZVOJNE MJERE (RM)	OPŠTI PROJEKTI	2	2	2	2	2	NAPOMENA
			0	0	0	0	0	
			1	1	1	1	1	
			2	3	4	5	6	

	Razdvojiti budžet ustanova/intitucija, OCD-a od budžeta za projekte putem konkursa	<p>Posebni projekti: Odrediti poseban referat pri jedinici lokalne samouprave za kulturu Uključiti Strategiju kulturnog razvoja u Strategije viših nivoa Donjeti Odluku OV-a koja se kulturna dobra mogu koristiti i na koji način Uvesti sistem kvalitete u JU koje se bave kulturom Izdvojiti kreditna sredstva za pokretanje kulturnog poduzetništva Osnovati fondaciju koja će imati za cilj podršku svobuhvatnom kulturnom nasljeđu i djelovanju u Jablanici Educirati privrednike u oblasti kulturnog menadžmenta Stvoriti minimalno jednu kulturnu atrakciju u Jablanici Uspostaviti Info centar (kultura i turizam) Uvesti institut koncesija za kulturna dobra Podrška edukaciji nastavnika u oblasti izgradnje kreativnih sadržaja Promovisati u OCD-ima i ustanovama volonterizam u oblasti kulture Istražiti pozitivnu legislativu, dobre parkse i potencijalne izvore finansiranja Pripremiti tehničku dokumentaciju za svaki prioritetni projekat i osigurati finansiranje Pripremiti materijal za općinsku strtegiju razvoja 2013-2017.godine i koordinirati sa budućom komisijom</p> <p>Uspostaviti mehanizame za zaštitu kulturnih dobara prilikom izrade strateških razvojnih planova na svim nivoima kao i priprema potrebnih planova za upravljanje kulturnim dobrima</p> <p>Osigurati godišnji monitoring i evaluaciju podržanih programa i identifikovanje uticaja programa na lokalnu zajednicu</p>							

STRATEŠKI CILJEVI (SC)	RAZVOJNE MJERE (RM)	OPŠTI PROJEKTI	2	2	2	2	2	NAPOMENA
			0	0	0	0	0	
			1	1	1	1	1	
			2	3	4	5	6	
		<p>Harmoniziranje postojećih formi, aplikacija i izvještajnih sistema i formata</p> <p>Uvesti sistem kojim bi se mogli podržati projekti javnih kulturnih ustanova i organizacija civilnog društva koji traju duže od jedne godine (tzv. trogodišnje budžetiranje</p>						

18. Osnovna načela Strategije kulture

Osnovna načela strategije prvenstveno čine:

- neovisnost kao osnovni organizacijsko-kreativni preduvjet za bilo kakav individualni ili kolektivni rad u domenu kulture u najširem smislu (u standardnoj skali od slobode stvaralaštva do multimodularnog načina organiziranja);
- finansijsko-upravna decentraliziranost u svim važnim aspektima: (a) konzistentna i realistična legislativa, (b) transparentno finansiranje, (c) stepenasta hijerarhija u odlučivanju: institucije vlasti - kulturne institucije - kulturni kreativci – građani;
- demokratičnost kao osnovno načelo u svim procedurama u kojima se usvaja i realizira kulturna politika u općini Jablanica; demokratičnost u radu kulturnih institucija (planiranje/programi); demokratičnost u odnosu općinskih struktura prema svim kulturnim izrazima/modelima, opcijama/organizacijama; demokratičnost u interkulturalnom dijalogu i u međusektorskom planiranju; demokratičnost u regionalnom planiranju...);
- multikulturalnost-interkulturalnost-pluralizam utemeljeni na seriji projekata koji obuhvataju više aktivnih studija: (a) kulturne posebnosti Općine Jablanica, (b) integrativne kulturne komponente unutar općine, (c) kulturni kontakti sa drugim sredinama;
- kulturna otvorenost/kulturna saradnja kao višestruko programirana i efektivna aktivnost;
- realistična i efikasna kulturna politika: (a) koja djeluje poticajno na sve kulturne kreativce, (b) koja permanentno otklanja sva ograničenja i blokade u ukupnom kulturnom razvoju, (c) koja uvodi nove tehnologije i inovativna rješenja u kulturne djelatnosti, (d) koja u potpunosti realizira strateške ciljeve u općini Jablanica u kulturnom domenu;
- samoodrživost u kulturi kao strateški pozitivan cilj koji podrazumijeva: (a) veću neovisnost, integrativnost i međusektorsku povezanost subjekata u kulturi, (b) bogatiji, raznovrsniji i komunikacijski disperzivniji kulturni izraz, (c) kompleksnije opcije u finansiranju kulturnih projekata.

19. Prioriteti i akcioni program Strategije razvoja kulture općine Jablanica

Prioriteti i akcioni program Strategije kulturnog razvoja općine Jablanica, izvedeni iz postavljenih strateških ciljeva, podrazumijevaju:

- Izrada godišnjih programa kulturnih dešavanja u skladu sa strateškim ciljevima iz Strategije razvoja kulture;
- Općina Jablanica koja, zajedno s javnim sektorom, privatnim organizacijama i lokalnim zajednicama, treba da preuzima odgovornost i podstiče kulturne aktivnosti na lokalnom, općinskom i regionalnom planu, bliske ljudima i njihovim potrebama; ona treba da radi na razvoju društvenih i ekonomskih ciljeva, te razvoju civilnog društva, a sve to kroz potporu kulturnim aktivnostima bilo finansijski podržano putem programskog budžetiranja uključujući sufinansiranje, grantove, zarađene prihode, trgovine ili sponzorstva; ona treba da ohrabruje nove projekte, inicijative, organizacije i prakse koje koriste umjetnici, a ne da služi samo postojećim kulturnim institucijama i manifestacijama.

- Obavezu da se razmotri potreba donošenja novih ili harmonizacija postojećih odluka sa kantonalnim, entitetskim i državnim novom iz domena kulturne politike u skladu s međunarodnim standardima – zakona o zaštiti kulturnog, prirodnog, historijskog i duhovnog naslijeđa u BiH;
- Daljnje afirmiranje multikulturalnosti i kulturnog zajedništva, imajući u vidu kulturno bogatstvo i kulturne specifičnosti nacionalnih, kulturnih i obrazovnih društava i njihovog doprinosa unapređenju kulture, zaštiti kulturno-umjetničke baštine i jezika.
- Određivanje kulturne institucije od općeg interesa za općinu Jablanica, pri čemu kulturna institucija od općeg interesa ne bi bila, poštujući princip decentraliziranja kulture, locirane samo u centru općine, nego i u drugim njenim subcentrima. Opći interes ostvarivao bi se kroz sufinansiranje programskih aktivnosti.
- Ulaganje u istraživanje, osvjetljavanje i afirmiranje kulturne tradicije u korist budućnosti, imajući pritom u vidu činjenicu da je općina Jablanica relativno bogata kulturno-historijskim spomenicima različitih vremenskih perioda i kultura koje bi trebalo zaštititi, revitalizirati i stvoriti uvjete za njihovo novo prezentiranje i namjenu koja bi bila i finansijski samoodrživa, kao što je to, naprimjer, korištenje ovakvih objekata i lokaliteta kao novih izazova za turizam, pa i za privatne inicijative (trgovina specifičnog profila, ugostiteljstvo), u čemu se sastoji i podrška razvoju kulture kroz turističku valorizaciju kulturno-historijske, prirodne, graditeljske i duhovne baštine u općini Jablanica.
- Ulaganje u sadašnjost, odnosno u kreativne i umjetnički nadarene kadrove, kao najveći kapital koji najčešće nije adekvatno iskorišten zbog manjkavosti podrške, dugoročnije strategije ulaganja u talente koji ispaštaju zbog nedostatka razvojnih projekata i nepostojanja snažne kulturne industrije.
- Afirmiranje kulturnih vrijednosti u općini Jablanica i ukazivanje na bogatstvo i raznolikost koju posjedujemo, tim prije što se dosadašnje prezentiranje naše kulture svodilo uglavnom na potpuno usamljene primjere i ovisilo o trenutnim interesima, a ne o sistematskom promoviranju projekata ili autora i njihovih radova.
- Proširenje međuopćinske i regionalne saradnje.
- Razvijeno obrazovanje kao jedan od bitnih faktora u strateškom razvoju kulture u svim njenim segmentima. Zbog toga je potrebno posvetiti posebnu pažnju obrazovanju i usavršavanju kreativnih kadrova koji bi mogli odgovoriti zahtjevima modernizacije javnog kulturnog sektora i nove kulturne tehnologije.
- Stimuliranje razvoja nacionalne i vjerske kulture, kao i kulture nacionalnih manjina. Posebnu, stratešku, dugoročnu pažnju treba posvetiti sakralnim objektima koji imaju historijsku i kulturnu vrijednost iz svih konfesionalnih zajednica.
- Međusobno povezivanje svih sudionika kulture zahtijeva intenziviranje međusektorske saradnje i čvršće povezivanje između segmenata društvene aktivnosti kakvi su ekologija, turizam i kultura. Ideje o formiranju jednog zajedničkog savjetodavnog tijela s predstavnicima sva tri segmenta (ekologija, turizam i kultura) u kojem bi i prijedlozi dolazili od predstavnika sva tri segmenta, iz njihovog iskustva i u okviru njihovih interesa, a ne samo, kao što je s našim primjerom slučaj i kao što je do sada najčešće bivalo, iz oblasti kulture.
- Povezivanje institucionalne i manifestacijske kulture.
- Intenziviranje kulturne razmjene, širenje i jačanje veza sa susjednim općinama, HNK, FBiH, BiH i susjednim zemljama, a naročito sa gradovima i općinama pobratimima (Paraćin u R Srbiji, Đevđelija u R Makedoniji i Bašiskele u R Turskoj)

- Utvrđivanje prioriteta kulturne politike u obnovi kulturne infrastrukture u svim dijelovima općine, ostvarivanje kulturne demokratije i prava građana na kulturu u svim dijelovima općine i podrška ekonomskom, socijalnom i kulturnom razvoju nerazvijenih ruralnih i urbanog područja i, posebno, pokidanih veza njihove saradnje i komunikacije.
- Podsticanje medija na promoviranje kulture i umjetnosti i vrednovanje vrhunskih umjetničkih rezultata;
- Praćenje ostvarivanja postojećih zakona iz svih oblasti kulture i umjetnosti
- Podsticanje nevladinog sektora u razvoju evropskog civilnog društva i kulturne politike u općini Jablanica;
- stvaranje baze podataka iz oblasti kulture na osnovu koje će se autori, asocijacije i institucije uključivati u domaće, kantonalne, entitetske i državne projekte i kulturnu saradnju.
- Uključivanje ciljeva strategije kulturne politike u Strategiju razvoja Općine Jablanica.
- Korištenje evropskih fondova za projekte u oblasti kulture na području općine Jablanica

20. Preduslovi za realizaciju Strategije razvoja kulture u općini Jablanica

U cilju efektivnog ostvarivanja Strategije neophodno je u kontinuitetu:

1. Edukacija na svim nivoima:
  - Općinski organi;
  - Kulturni subjekti u općini Jablanica;
  - Organizacije civilnog društva;
  - Građani.
2. Legislativa (donošenje novih i izmjene postojećih općinskih odluka uz posebno koncipiranu stručnu i javnu debatu),
3. Implementacija Strategije u skladu sa sistemom programskog budžetiranja za oblast kulture,
4. Podrška intersektorskim projektima (kultura-priroda, kultura-baština, kultura-ekologija, kultura-turizam).

21. Realizacija i nadzor nad provođenjem Strategije razvoja kulture općine Jablanica za period od 2013-2017. godine.

U cilju ostvarenja preduslova i standarda za kvalitetnu implementaciju ovog i budućih strateških dokumenata iz oblasti kulturnog razvoja, Općinsko vijeće Jablanica će na prijedlog Općinskog načelnika formirati stalnu (profesionalnu) Stručnu radnu grupu (Odbor za kulturu) koja će vršiti kontinuiran nadzor nad realizacijom Strategije razvoja kulture općine Jablanica za period od 2013 – 2017. godine.

Petočlana Radna grupa, sa mandatom koji se veže za mandat Općinskog vijeća, formira se na osnovu prijedloga: NVO sektora (1 član), kulturnih stvaralaca (1 član), javnih ustanova iz oblasti kulture (1 član), predstavnik općine Jablanica (1 član), predstavnik OV-a (1 član).

Općinski načelnik će donijeti Uputstvo o načinu na koji će se vršiti primjena i kontrola realizacije Strategije razvoja kulture.

Stručna radna grupa (Odbor za kulturu) će izraditi Pravilnik o radu iz domena nadzora, realizacije i valorizacije programa iz kulture.

U proces implementacije Strategije bit će uključene javne ustanove, institucije, neformalne kulturno – umjetničke grupe i pojedinci, a naročito nevladine organizacije i druga udruženja građana, kao i drugi zainteresirani subjekti.

Praćenje i kontrola realizacije Strategija razvoja kulture, u općini Jablanici za programski period od 2013 – 2017. godine, po prethodno usvojenom Programu kulturnih dešavanja na godišnjem nivou vršit će se:

- tekućom kontrolom realizacije,
- analizom ostvarivanja razvojnih mjera i strateških ciljeva, te analizom dostizanja vizije kulturnog razvoja općine Jablanica,
- kontrolom subjekata zaduženih za implementaciju.

Jedan od značajnijih zadataka Stručne radne grupe (Odbora za kulturu) je kontinuirano praćenje, vrednovanje i odabir projekata iz oblasti kulture za njihovu realizaciju, čime se najdirektnije utiče na provođenje Strategije kulturnog razvoja općine Jablanica za period 2013-2017. godine.

Stručna radna grupa (Odbor za kulturu) vrši redovnu kontrolu implementacije Strategije razvoja kulture, te Općinskom načelniku i Općinskom vijeću dostavlja godišnje, a po potrebi i polugodišnje izvještaje.

Pored gore navedenog, Stručna radna grupa predlaže Program kulturnih dešavanja na godišnjem nivou, uključujući i prioritete (donosi se na osnovu Okvirnog akcionog plana kulturnog razvoja u Jablanici za period 2013 – 2017. godine), te vrši koordinaciju i nadzor svih kulturno-umjetničkih programa, festivala i drugih kulturnih sadržaja iz Programa kulturnih dešavanja, koji se provode u povodu značajnih historijskih i drugih značajnih datuma i događaja kao i povodom Dana općine Jablanica,

Stručna radna grupa ujedno predstavlja operativno-savjetodavno tijelo Općinskom načelniku i Općinskom vijeću pri provedbi svih operativnih aktivnosti vezanih za:

- priprema prijedloga Program kulturnih dešavanja na godišnjem nivou,
- koordinaciju aktivnosti organizacije i provedbe, te nadzor svih kulturno-umjetničkih programa, festivala i drugih kulturnih sadržaja iz Programa kulturnih dešavanja.
- priprema analiza i drugih informacija za potrebe Općinskog načelnika i Općinskog vijeća uključujući i izvještaje o primjeni i realizaciji Strategije razvoja kulture.
- davanje stručnih mišljenja i po potrebi predstavljanje i zastupanje općine Jablanica po pitanjima iz domena kulture na lokalnom i širem planu.
- priprema i kandidovanje projekata od općinskog značaja za više nivoe vlasti, te međunarodne organizacije i institucije.

Ipak, najznačajniju ulogu u kontroli procesa implementacije Strategije razvoja kulture provodit će građani općine Jablanica kroz različite uloge u okviru lokalne zajednice.

Kulturni potencijal u općini Jablanica, usprkos tome što su se ratna zbivanja odrazila na sve njene potencijale i kulturno okruženje, postoji i on je višestruko potvrđen u istoriji i prisutan je, latentno i aktuelno, u sadašnjosti. Stoga je realiziranje Strategije kulturnog razvoja općine Jablanica nužna pretpostavka oslobađanja tih potencijala koji će doprinijeti afirmiranju istinskih kulturnih vrijednosti i intenziviranje kulturnog života u Jablanici, njenom ukupnom prosperitetu, afirmiranje slike naše općine i jačanje njenog ugleda u regiji i entitetu i, nada sve, njenom bržem uključivanju u grupu kulturno prepoznatljivih sredina.